

URZĄD MIEJSKI W NOWOGARDZIE

**STRATEGIA ROZWOJU
MIASTA I GMINY NOWOGARD
NA LATA 2014-2022**

Nowogard, 2013r.

Spis treści:

I. Wprowadzenie	4
1. Cel i zadania strategii	4
2. Metodologia prac.....	4
3. Ogólna charakterystyka gminy.....	4
II. Diagnoza obecnej sytuacji.....	6
1. Środowisko naturalne, rolnictwo, ekologia.....	6
1.1. Środowisko naturalne	6
1.2. Formy ochrony przyrody.....	7
1.3. Rolnictwo	8
2. Kapitał ludzki	12
2.1. Rynek pracy.....	12
2.2. Organizacje pozarządowe.....	16
3. Pomoc społeczna	18
4. Ochrona zdrowia	21
5. Edukacja, kultura.....	23
5.1. Edukacja	23
5.2. Kultura.....	25
6. Infrastruktura	27
6.1. Komunikacja	27
6.2. Elektroenergetyka.....	30
6.3. Gazownictwo.....	30
6.4. Ciepłownictwo.....	31
6.5. Telekomunikacja	31
6.6. Gospodarka wodno – ściekowa	32
6.7. Gospodarka odpadami	35
7. . Gospodarka.....	37

8.	Sport, turystyka, rekreacja.....	42
8.1.	Sport	42
8.2.	Turystyka.....	43
9.	Bezpieczeństwo publiczne.....	45
III.	Analiza SWOT	49
IV.	Wizja rozwoju Gminy	55
V.	Obszary rozwoju Gminy.....	56
VI.	Cele strategiczne i operacyjne	57
1.	Środowisko naturalne, rolnictwo.....	57
2.	Kapitał ludzki (rynek pracy, organizacje pozarządowe)	57
3.	Pomoc społeczna	58
4.	Ochrona zdrowia	58
5.	Edukacja, kultura.....	58
6.	Infrastruktura (komunikacja, energetyka, internet, gospodarka wodno-ściekowa, odpady, kanalizacja).....	59
7.	Gospodarka.....	59
8.	Sport, turystyka, rekreacja.....	59
VII.	Źródła finansowania.....	61
VIII.	System koordynowania i monitorowania realizacji strategii	62
IX.	Podsumowanie	63
X.	Spis tabel	64
XI.	Spis wykresów.....	65

I. Wprowadzenie

1. Cel i zadania strategii

„Strategia rozwoju Gminy Nowogard na lata 2014 – 2022” jest instrumentem służącym realizacji polityki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz polityki programowania rozwoju lokalnego Gminy. Obejmuje on analizę i diagnozę sytuacji obecnej, wyznacza wizję rozwoju, najważniejsze obszary rozwoju oraz opis planowanych działań do realizacji w poszczególnych obszarach.

Strategia ma charakter otwarty, a realizacja poszczególnych zadań będzie dostosowywana do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, istniejących możliwości finansowych oraz potencjału i zamierzeń podmiotów realizujących jej zapisy.

Założeniem niniejszej strategii jest pokazanie najważniejszych obszarów rozwoju Gminy i zaplanowanych w ich zakresie celów i działań. Niniejszy dokument ma służyć jako podstawa do planowania konkretnych przedsięwzięć, a jego głównym celem jest zwiększenie efektywności prowadzonych działań na rzecz rozwoju Gminy Nowogard w najbliższych latach.

2. Metodologia prac

Prace nad projektem strategii trwały w okresie luty – wrzesień 2013 roku, a uczestniczyło w nim 14 osób, stanowiących zespół roboczy, utworzony w związku z uczestnictwem Gminy Nowogard w projekcie „Partycypacja – nowa jakość w demokracji lokalnej”, realizowany przez Koszalińskie Centrum Wspierania Inicjatyw Społecznych.

Opracowany projekt strategii został poddany w okresie od 25 października do 8 listopada 2013 roku konsultacjom społecznym, przeprowadzonym w formie wyrażania opinii drogą mailową za pośrednictwem platformy internetowej poświęconej konsultacjom (na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Nowogardzie Nr XX/184/12 z dnia 30 października 2012 roku w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami gminy oraz na podstawie Zarządzenia nr 284/13 Burmistrza Nowogardu z dnia 25 października 2013 roku w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych w przedmiocie Strategii Rozwoju Gminy Nowogard na lata 2014 – 2022).

3. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Nowogard leży na terenie powiatu goleniowskiego, w środkowo-zachodniej części województwa zachodniopomorskiego. Od północy graniczy z gminą Golczewo, od zachodu z gminami Przybiernów i Osina, od południa z gminami Maszewo i Dobra, od wschodu z gminami Radowo Małe, Resko i Płoty. Rozciąga się na ok. 23 km z północy na południe oraz ok. 20 km ze wschodu na zachód. Siedzibą władz gminy jest miasto Nowogard, położone w centralnej części gminy i skupiające prawie 69% jej mieszkańców.

Położenie gminy przy drodze krajowej nr 6 zapewnia dogodną komunikację z Portem lotniczym Goleniów (20 km), Goleniowem (27 km), Goleniowskim Parkiem Przemysłowym (35 km), Szczecinem (64 km) i Berlinem (200km) w kierunku zachodnim, oraz Koszalinem (96 km), Słupskiem (163 km) i Trójmiastem (275 km) w kierunku wschodnim.

Na uwagę zasługuje również bliskość przejść granicznych z Niemcami w Rosówku (74 km) Lubieszynie (88 km) i Krajniku Dolnym (108 km), przepraw promowych ze Świnoujścia do Szwecji (Trelleborg, Ystad) i Danii (Rønne) oraz portów morskich w Szczecinie (65 km) i Świnoujściu (74 km). Nowogard jest również dobrze skomunikowany z ościennymi gminami poprzez drogi wojewódzkie nr 106 (Rzewnowo – Stargard Szczeciński – Pyrzyce), 144 (Nowogard – Dobra – Chociwel) i 147 (Wierzbięcín – Radowo Małe – Łobez).

Nowogard znajduje się również na trasie połączenia kolejowego między Szczecinem a Kołobrzegiem.

II. Diagnoza obecnej sytuacji

1. Środowisko naturalne, rolnictwo, ekologia

Z przyrodniczego punktu widzenia gmina jest ciekawym terenem o urozmaiconym ukształtowaniu terenu. Pomimo dominacji pól, duży udział stanowią lasy, łąki i pastwiska wzbogacane przez zbiorniki wodne. Siedliska te zasiedlają cenne gatunki fauny i flory

1.1. Środowisko naturalne

Gminę charakteryzuje lekko falisty, równinny krajobraz moreny dennej. Wzniesienia mają średnio 30-50 m wysokości. Najniżej położona jest północno-zachodnia część gminy, natomiast najwyżej leży część południowa, w której wzniesienia osiągają 80-90 m. Powierzchnię gminy przecinają doliny rzek (największe to Sapólna i Wołczenica), a w zagłębieniach terenu leżą niewielkie zbiorniki wodne, torfowiska i tereny podmokłe.

Flora nowogardzkich lasów jest bogata i ciekawa. Na terenach lasów występują rośliny chronione i rośliny rzadkie raz cenne. Spotkamy tu np. wiciokrzew pomorski czy rzadką turzycę bagienną. Na terenie gminy Nowogard znajdują się 34 pomniki przyrody (w tym najgrubszy w Polsce buk o 750 cm obwodu). Stwierdzono występowanie 588 gatunków roślin, w tym 16 pod ścisłą ochroną, 10 pod ochroną częściową oraz 51 gatunków rzadkich i zagrożonych, a także ponad 460 gatunków zwierząt (199 gatunków kręgowców i ponad 260 gatunków bezkręgowców) w tym 179 gatunków zwierząt podlegających ochronie oraz 14 gatunków umieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt.

Wśród roślin wymienić należy:

Elismę wodną (*Luronium natans* (L.)). Jest to zagrożona wyginięciem w skali Europy, chroniona roślina występująca w zbiornikach o dużej przezroczystości wody i niewielkiej zawartości wapnia.. Elismy występują w jez. Orzechowskim.

Grzybienie północne (*Nymphaea candida* C.). Grzybienie północne są chronione i zagrożone wyginięciem. Grzybienie północne występują w północnej i środkowej Europie, w Polsce jedynie na północy, zwłaszcza w północno-wschodniej części kraju. Na Pomorzu nie były stwierdzane po 1980 roku. Występują w mszarze k. Zakłodzia.

Wawrzynek wilczelyko (*Daphne mezereum* L.). Wawrzynek znajduje się pod ścisłą ochroną, można go znaleźć na południe od Trzechła.

Na uwagę zasługują również ptaki:

Derkacz (*Crex crex* L.). Jest to chroniony ptak z rodziny chruścieli. Derkacz zagrożony jest wyginięciem w skali Europy i Świata. W Polsce wciąż spada jego liczebność, głównie z powodu

osuszania łąk. Derkacze stosunkowo licznie gnieźdzą się w dolinie Wołczenicy, a także w dolinie Sapólnej i Trzechelskiej Strugi.

Żuraw (*Grus grus* (L.)). Ptak chroniony z rodziny żurawi. W Polsce bardzo nieliczny. Można go spotkać w dolinie rzeki Sapólnej, dolinie rzeki Wołczenicy i na użytkach ekologicznych – Trzechelska Brzezina i Srokoszowy Mszar.

1.2. Formy ochrony przyrody.

Na terenie gminy Nowogard ustanowiono 1 obszar chronionego krajobrazu, 4 zespoły przyrodniczo krajobrazowe oraz 33 użytki ekologiczne.

Obszar chronionego krajobrazu „Las Czermnicki” obejmuje północno-zachodnią część gminy o wyjątkowych walorach krajobrazowych (morena denna, równina sandrowa). Spotkamy tu wilgotne lasy, łąki, pastwiska i torfowiska, z których wiele objętych jest ochroną w formie użytków ekologicznych.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Sapólnej” chroni kompleks łągów, olsów i półnaturalnych łąk wzdłuż Sapólnej. Występują tu rzekotki, cenne gatunki bezkręgowców: skójki, tygrzyk paskowany, biegacz skórzasty, fioletowy, wręgaty i granulowany, oraz ciekawe ptaki: derkacz, żuraw, samotnik, dzięcioł średni, zimorodek. W dolinie, kilkaset metrów na zachód od Konarzewa znajduje się duże oczko wodne porośnięte łącznikiem baldaszkowym, z licznymi gatunkami płazów i ptaków.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Wołczenicy” obejmuje cenne fragmenty półnaturalnych łąk. Teren gniazdowania i żerowania ponad 70 gatunków ptaków w tym derkacza, bielika, rybołowa, kani rudej i czarnej, orlika krzykliwego, błotniaka zbożowego, kobczyka, świstuna, rożeńca, siewki złotej. Na przelotach obserwować można stada liczące kilkaset ptaków, np. żurawi, krzyżówek, świstunów, różenców, łabędzi krzykliwych.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Pileszy” obejmuje cenne fragmenty łąk w dolinie Pileszy. Na tym niewielkim obszarze spotkamy większość występujących w gminie gatunków płazów i wiele cennych bezkręgowców, w rzece natomiast natkniemy się na duże małże: szczeżuje spłaszczone, skójki gruboskorupkowe i skójki malarskie.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Sarni Las”. Obszar leśny zlokalizowany w granicach miasta na płn. brzegu jez. Nowogardzkiego, w którym chroniony jest starodrzew lasu mieszanego.

Użytki ekologiczne: Szuwary Nowogardzkie, Mszar Łęgno, Grabiński Mszar, Trzechelska Brzezina, Srokoszowy Mszar, Uroczyisko Zakłodzie, Mszar Piaski, Łozowisko Piaski, Grzebiuszkowe

Oczko, Zaskrońcowe Łozowisko, Rzekotkowe oczko, Rzekotkowisko, Pijawkowe uroczysko, Pijawkowe oczko, Czermnicki Mszar, Czermnicka Ostoja, Kałużnicowe Błoto, Siedmiopalecznikowy Staw, Perkozkowy Ostęp, Karski Ostęp, Jarchliński Mszar, Żabi Kociołek, Łyse Oczko, Jarchlińskie Zalewisko, Ślajsińskie Ostępy (I, II i III), Olchowskie Uroczysko, Gardzieńskie Błotka (I, II, III i IV) Płazie Błoto.

1.3. Rolnictwo

Gmina Nowogard jest jedną z największych i najbardziej zaludnionych gmin w województwie zachodniopomorskim. Jej całkowita powierzchnia wynosi 33 871 ha, co plasuje ją pod względem wielkości na trzynastym miejscu ze stu czternastu gmin tegoż województwa. Z uwagi na brak rozwiniętego przemysłu gmina ma w dużej mierze rolniczy charakter. W roku 2013 płatnikami podatku rolnego było 1056 osób fizycznych oraz 34 osoby prawne.

Naturalne determinanty rozwoju rolnictwa:

Pod względem budowy geomorfologicznej gmina Nowogard jest dosyć jednorodna. Rzeźba terenu jest typowa dla obszarów polodowcowych – przeważa równinne bądź pagórkowate ukształtowanie terenu, co z punktu widzenia jego rolniczego wykorzystania jest czynnikiem niewątpliwie korzystnym. Pod względem warunków wodnych jedynie 0,6% powierzchni gminy znajduje się pod wodami stojącymi lub płynącymi, co zmniejsza ryzyko wystąpienia powodzi lub podtopień oraz wodnej erozji gleby.

Pozytywnie należy ocenić również agroklimat – gmina Nowogard znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego oceanicznego, w bezpośredniej bliskości Bałtyku, co przekłada się na niższe temperatury latem, łagodniejsze zimy oraz nieco więcej opadów niż na terenach położonych bardziej w głąb lądu. Średnia roczna temperatura dla Nowogardu wynosi około 7-9 stopni Celsjusza i nie odbiega w sposób znaczący od reszty województwa. Roczna wielkość opadów atmosferycznych mieści się w granicach od 600 do 700 mm, co w połączeniu ze stosunkowo wysoką temperaturą powoduje, że okres wegetacyjny roślin jest długi i wynosi od 210 do 220 dni w roku. Ponadto na terenie gminy prawie nie występują niekorzystne zjawiska atmosferyczne i meteorologiczne, takie jak gradobicia, nawałnice czy silne wiatry.

Z punktu widzenia gospodarki rolnej, najbardziej perspektywicznym determinantem rozwoju rolnictwa jest jednakże jakość gleb. Na terenie gminy Nowogard przeważają gleby zakwalifikowane do IV klasy bonitacyjnej. Są to gleby średniej jakości, wymagające dodatkowych zabiegów agrotechnicznych. Brak gleb wyższych klas sprawia, że na terenie gminy Nowogard brak jest warunków do uprawy bardziej wymagających zbóż, takich jak pszenica. Przydatność rolnicza gruntów ornych ogranicza się zatem do żyta – ponad 80% gruntów ornych sklasyfikowanych jest w kompleksach „żytni bardzo dobry”, „żytni dobry” i „żytni słaby” oraz zbóż pastewnych. Podobnie ma się rzecz z użytkami zielonymi z których około 70% sklasyfikowanych jest jako użytki zielone

średnie. Niska jakość gleb jest największym naturalnym ograniczeniem warunków do rozwoju rolnictwa i w zdecydowany sposób zaniża wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Użytkowanie gruntów i struktura gospodarstw rolnych

Na terenie gminy Nowogard przeważają użytki rolne, które zajmują 22012,5017 ha czyli 64,99% jej całkowitej powierzchni. Na uwagę zasługuje fakt, że w 60% obrębów geodezyjnych gminy Nowogard procentowy udział gruntów rolnych stanowi ponad 80% ogólnej powierzchni gruntów. Wskaźnik ten jest największy dla obrębów Orzechowo, Wołowiec, Orzesze i Bochlin (powyżej 90%) najniższy zaś dla znajdujących się na wschodnim skraju Puszczy Goleniowskiej obrębów Łęgno, Czermnica, i Strzelewo oraz obrębów Kulice i Szczytniki (poniżej 50%).

Łączna powierzchnia gospodarstw rolnych w posiadaniu osób fizycznych wyniosła w 2013 roku 15601,6377 ha, co stanowi 46,06% powierzchni gminy. W stosunku do lat poprzednich proporcja ta ulegała niewielkim, nie przekraczającym 2% zmianom, spowodowanym zmieniającą się liczbą gospodarstw. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego prowadzonego przez osoby fizyczne w gminie Nowogard na dzień 1 stycznia 2013 wyniosła 13,8581 ha fizycznych, czyli o 42% więcej, niż wynosi średnia dla kraju, jednakże jest to zaledwie 49% średniej dla województwa zachodniopomorskiego. Gospodarstwa w gminie nie są jednorodne pod względem wielkości (odchylenie standardowe od wielkości średniej wynosi około 35 ha). Szczegółową strukturę gospodarstw rolnych w oparciu o ich wielkość prezentuje poniższa tabela.

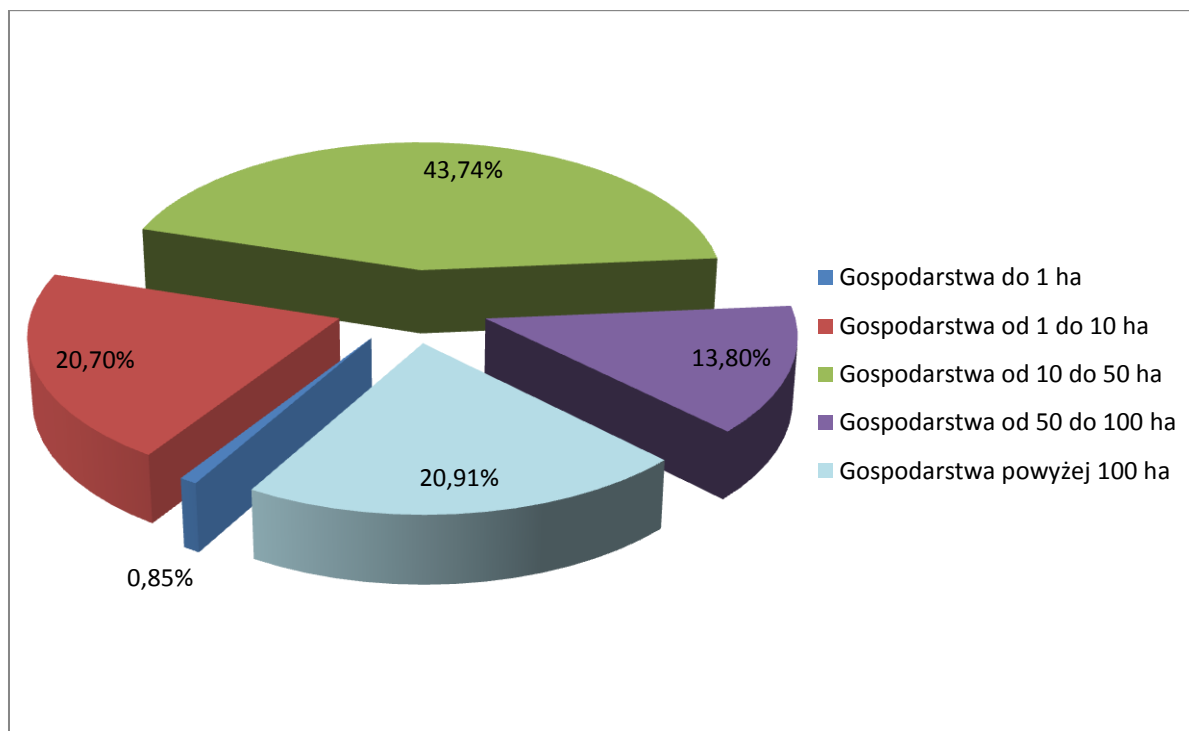
Tabela 1. Wielkość gospodarstw rolnych w użytkowaniu osób fizycznych w latach 2011-13 (ha przel.)

Lata		Do 1 ha	Od 1 do 10 ha	Od 10 do 50 ha	Od 50 do 100 ha	Powyżej 100 ha	Ogółem
2011	Liczba	123	655	243	19	12	1052
	% ogółu	11,69%	62,26%	23,10%	1,81%	1,14%	100,00%
2012	Liczba	137	652	241	21	11	1062
	% ogółu	12,90%	61,39%	22,69%	1,98%	1,04%	100,00%
2013	Liczba	132	649	242	25	8	1056
	% ogółu	12,50%	61,46%	22,92%	2,37%	0,76%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne

Wartością równie istotną co wielkość gospodarstw jest również udział małych, średnich i dużych gospodarstw w ogólnej powierzchni gruntów uprawnych. Dla gminy Nowogard wartość ową ilustruje poniższy wykres:

Wykres 1. Udział gospodarstw rolnych w posiadaniu osób fizycznych w ich łącznej powierzchni (ha przel.)

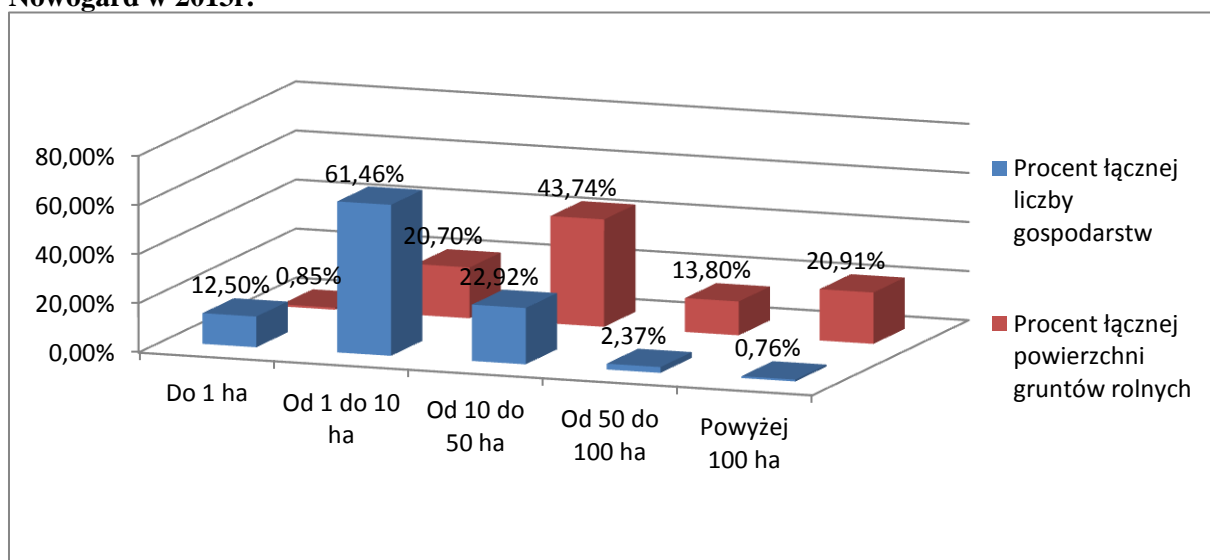
Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z powyższymi danymi, największy udział w łącznej powierzchni gruntów rolnych użytkowanych przez osoby fizyczne mają gospodarstwa o wielkości od 10 do 50 ha przeliczeniowych. Udział ów wynosi 43,74%, przy czym średnia wielkość gospodarstwa dla tej grupy to 19,84 ha. Stosunkowo dużą, bo ponad dwudziestoprocentową powierzchnię zajmują małe gospodarstwa o wielkości nieprzekraczającej 10 ha, ze średnią wielkością gospodarstwa wynoszącą 3,5 ha.

Na gospodarstwa o powierzchni większej niż 50 ha przeliczeniowych przypada 34,71% gruntów rolnych, przy czym 13,80% to gospodarstwa o powierzchni do stu, a 20,91% powyżej stu hektarów. Średnie wielkości gospodarstw w tych grupach to odpowiednio 60,57 i 286,84 ha.

Najdokładniejszy obraz struktury gospodarstw rolnych można jednakże otrzymać nakładając na siebie dane o ilości gospodarstw i ich procentowym udziale w powierzchni gruntów rolnych. Zestawienie takie obrazuje poniższy wykres.

Wykres 2. Struktura własności gruntów rolnych w posiadaniu osób fizycznych w Gminie Nowogard w 2013r.

Źródło: Opracowanie własne

Analizując powyższe dane można wyodrębnić trzy grupy gospodarstw. Pierwsza obejmuje gospodarstwa małe – do 10 ha przeliczeniowych. Stanowi ją 74,96% ogółu rolników, którzy dysponują zaledwie 21,55% użytków rolnych (odpowiednio 61,46% i 20,7%, jeśli przyjąć definicję gospodarstwa zgodną z ustawą z 11 kwietnia 2003 o kształtowaniu ustroju rolnego i wykluczyć gospodarstwa mniejsze niż hektar). Grupa ta jest najbardziej niejednorodna. Większość z tworzących ją gospodarstw prowadzi produkcję zorientowaną na samozaopatrzenie, nie podejmuje inwestycji, zaś posiadany przez nie majątek trwały ulega stopniowej dekapitalizacji. Znaczna część z nich nie prowadzi produkcji w ogóle, ponieważ ich właściciele posiadają pozarolnicze źródła dochodu. Jedyne niewielka ich ilość prowadzi gospodarkę towarową, zajmując się szkółkarstwem, uprawą roślin ozdobnych, uprawami szklarniowymi i hodowlą ryb.

Drugą grupę stanowią gospodarstwa średnie, o powierzchni od 10 do 50 ha przeliczeniowych. Ich właścicielami jest niespełna 23% rolników, którzy skupiają w swoich rękach 43,37% użytków rolnych. Znaczna ich część nastawiona jest na chów zwierząt, z uwagi na fakt, że niska jakość gleb pozwala jedynie na uprawę zbóż i roślin pastewnych. Niestety w większości z nich niski stan pogłowia zwierząt uniemożliwia bardziej zintensyfikowaną produkcję, co wraz z ograniczoną zdolnością kredytową przekłada się na z kolei na trudności w modernizacji parku maszynowego i budynków. Na uwagę zasługuje fakt, że w tej grupie znajduje się kilka znakomicie prosperujących gospodarstw zorientowanych na chów drobiu oraz zwierząt futerkowych z przeznaczeniem na eksport.

Trzecia grupa to gospodarstwa duże, o areale ponad 50 ha, których liczba systematycznie, aczkolwiek bardzo powoli się zwiększa. Ich właścicielami jest zaledwie 3,13% rolników w gminie (z czego 0,76% posiada gospodarstwa większe niż 100 ha), ale wykorzystują oni aż 34,71% ziemi rolnej. Jest to większa koncentracja niż średnia dla Polski, w której jedynie 0,5% gospodarstw

przekracza powierzchnię 100 ha. Gospodarstwa z tej grupy prowadzą gospodarkę zorientowaną na rynek, a dzięki posiadaniu stosunkowo wysokiej zdolności płatniczej mają dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania, co umożliwia inwestycje w infrastrukturę i modernizację produkcji. Gospodarstwa owe najczęściej spośród wszystkich powiększają swoją powierzchnię poprzez dzierżawę bądź kupno nowych gruntów.

Jeśli chodzi o osoby prawne, to użytkowały one w 2013 roku 6410,864 ha czyli 18,93% powierzchni gminy. Średnia powierzchnia gospodarstwa będącego własnością osoby prawnej wyniosła 188,5548 ha fizycznych i są one pod względem powierzchni bardziej jednorodne. Podobnie jak gospodarstwa w posiadaniu rolników indywidualnych również w ich przypadku można zaobserwować na przestrzeni ostatnich trzech lat stosunkowo niewielkie zmiany.

Tabela 2. Wielkość gospodarstw rolnych w użytkowaniu osób prawnych w latach 2011-13 (w ha przel.)

Lata		Do 10 ha	Od 10 do 100 ha	Powyżej 100 ha	Ogółem
2011	Liczba	9	14	9	32
	% ogółu	28,13%	43,75%	28,13%	100,00%
2012	Liczba	12	18	8	38
	% ogółu	31,58%	47,37%	21,05%	100,00%
2013	Liczba	9	16	9	34
	% ogółu	26,47%	47,06%	26,47%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne

2. Kapitał ludzki

2.1. Rynek pracy

Bezrobocie jest ujemnym efektem ekonomicznym, powodującym spadek zamożności osób nim dotkniętych. Dla prawidłowego zwalczania negatywnych skutków tego efektu gospodarczego niezmiernie ważna jest ciągła kontrola poziomu bezrobocia i jego zmian. Problem pomiaru i kontroli sprowadza się do rejestrowania osób pozostających bez pracy w Gminie Nowogard. Wyliczany na tej podstawie poziom bezrobocia jest wartością niepełną, ponieważ nie uwzględnia osób bez pracy, którzy nie zostali zarejestrowani przez Urząd Pracy. Ponadto dane statystyczne uzyskane od Powiatowego Urzędu Pracy w Goleniowie nie prezentują informacji o tzw. „bezrobociu ukrytym”. Zjawisko to nazwane również „szarą strefą” powiększa liczbę osób nie posiadających pracy.

Problem bezrobocia prowadzi do pojawiania się szeregu anomalii w życiu społecznym każdej gminy. Skutkami tego zjawiska mogą być m. in. zubożenie lokalnej ludności, powstanie nowych patologii psycho-społecznych, zatrzymanie rozwoju lokalnego. Osoby pozostające bez pracy w pierwszej kolejności zauważają problemy ekonomiczne tego zjawiska. Poprzez ograniczony budżet

następuje zmniejszenie wydatków na różnorodne potrzeby, co z kolei hamuje rozwój handlu, usług na lokalnym terenie. Ponadto osoby wykluczone z procesu pracy kierują się niejednokrotnie po pomoc finansową w postaci różnorodnych dodatków i zasiłków. Powoduje to zwiększenie wydatków lokalnych urzędów przy braku efektów ekonomicznych osób niepracujących. Brak pracy wywołuje również niepożądane zjawiska w życiu społeczno – rodzinnym m. in. powoduje dezintegrację rodziny, zmniejszenie siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny, zwiększenie ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego. Efektem tego rodzaju mogą być problemy rodzinne w postaci alkoholizmu, przemocy rodzinnej czy rozpadu małżeństw. Zwiększający się poziom bezrobocia bezpośrednio wpływa na zahamowanie rozwoju lokalnego, ponieważ zwiększający się odsetek osób niepracujących zmniejsza szanse na rozwój różnorodnych grup społecznych i zaspokojenie potrzeb bytowych mieszkańców gminy.

Na podstawie danych rocznych otrzymanych od Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie otrzymano następujące wyniki poziomu bezrobocia Gminy Nowogard w porównaniu z danymi Województwa Zachodniopomorskiego.

Tabela 3. Liczba bezrobotnych w porównaniu z ludnością w wieku produkcyjnym w Gminie Nowogard

Stan na dzień:	Liczba osób bezrobotnych ogółem w Gminie Nowogard	Liczba osób bezrobotnych ogółem w Województwie Zachodniopomorskim	Procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Nowogard	Procentowy udział bezrobotnych w Gminie Nowogard do liczby bezrobotnych w województwie
31.12.2010	1960	50494	12,1 %	3,88 %
31.12.2011	1770	55984	10,9 %	3,16 %
31.12.2012	1850	57820	11,2 %	3,19 %

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie

Na przełomie lat 2010-2012 można zauważyć spadek liczby osób bezrobotnych w Gminie Nowogard z 1960 (2010 r.) na 1850 (2012 r.). Tendencja spadkowa była głównie zauważalna na przełomie lat 2010/2011, kiedy to liczba osób bezrobotnych w Gminie spadła o 190 osób. Na przełomie lat 2011/2012 nastąpił wzrost osób pozostających bez pracy, jednakże stan z roku 2010 nie został osiągnięty. W porównaniu z poziomem bezrobocia w całym województwie można zauważyć, że liczba osób bezrobotnych na terenie województwa w tym czasie ciągle rosła. Dlatego też odsetek ludzi bezrobotnych z Gminy Nowogard wśród bezrobotnych z Województwa Zachodniopomorskiego zmniejszył się z wartości 3,88 % (w 2010 r.) do 3,19 % (w 2012 r.). Stanowi to pozytywny wskaźnik, wyróżniający Gminę Nowogard w problemie walki z bezrobociem.

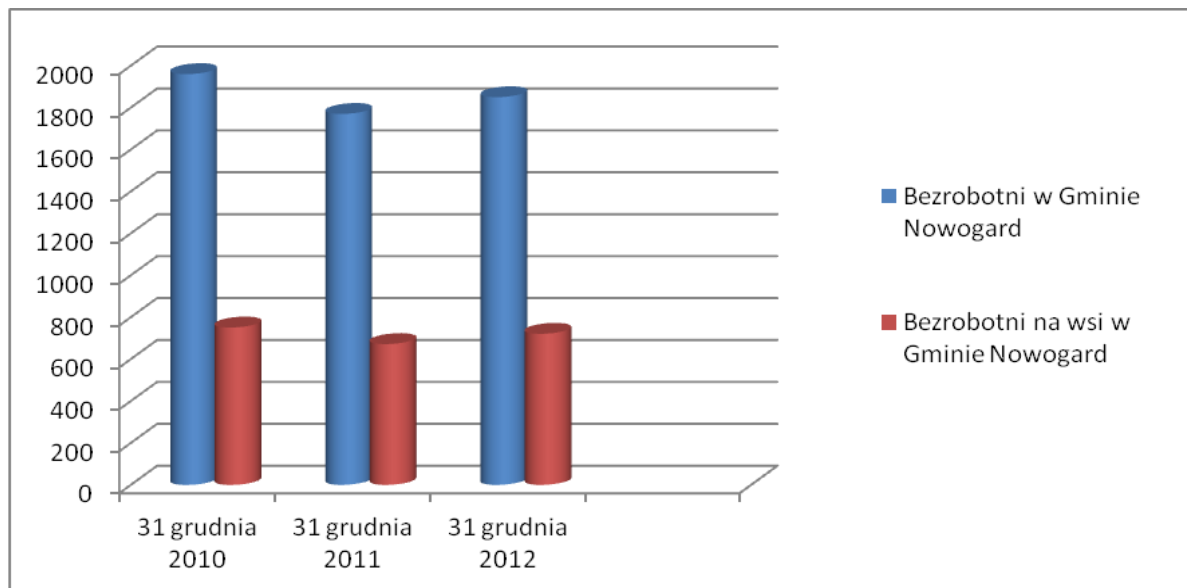
Poniższa tabela prezentuje strukturę osób bezrobotnych w gminie Nowogard w latach 2010-2012.

Tabela 4. Bezrobotni w Gminie Nowogard

Stan na dzień	Liczba bezrobotnych			W tym: zamieszkali na wsi		
	Ogółem:	Kobiety:		Ogółem:	Kobiety:	
Stan na 31.12.2010	1960	1090	55,61 %	751 (38,31%)	432	57,52 %
Stan na 31.12.2011	1770	1042	58,87 %	672 (37,97%)	420	62,50 %
Stan na 31.12.2012	1850	1002	54,16 %	721 (38,97%)	390	54,09 %

Źródło: Dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Szczecinie

Analizując ww. dane można stwierdzić, że kobiety stanowią nieznaczną większość osób bezrobotnych w Gminie Nowogard. Wg kryterium zamieszkania zdecydowaną większość osób dotkniętych problemem pracy stanowią osoby zamieszkujące miasto Nowogard. Wynika to z faktu, że również zdecydowaną większość populacji gminy stanowią osoby zamieszkujące miasto Nowogard. W przeciągu lat 2010-2012 około 38,5 % osób bezrobotnych były to osoby zamieszkałe na wsi. Wskaźnik ten utrzymywał się na względnie stałym poziomie co potwierdza poniższy wykres. Wartym uwagi jest fakt, iż w strukturze bezrobotnych zmalał odsetek kobiet pozostających bez pracy zamieszkałych zarówno na wsi jak i w mieście na przełomie 2011/2012 r. Dla porównania w tym samym okresie nastąpił wzrost bezrobotnych mężczyzn.

Wykres 3. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Nowogard w latach 2010-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy

Szczególnie ważnym wskaźnikiem w ocenie problemu bezrobocia jest poziom bezrobocia długookresowego. Ten rodzaj determinuje powstawanie bezrobocia trudnego do zwalczenia. Osoby pozostające dłuższy okres bez pracy tj. powyżej roku niejednokrotnie akceptują brak pracy i nie

podejmują działań aktywizujących do pracy. Dlatego też niezmiernie ważne jest podejmowanie działań skłaniających osoby bezrobotne do natychmiastowego poszukiwania pracy, przekwalifikowania się itp. aby w jak najkrótszym czasie pozostały bez pracy. Poniższa tabela zawiera dane na temat kształtowania się poziomu bezrobocia w oparciu na podział czasu pozostawania bez pracy oraz wiek osób bezrobotnych.

Tabela 5. Bezrobotni w gminie Nowogard w podziale na czas pozostawianie bez pracy i wiek

Wyszczególnienie		31.12.2010		31.12.2011		31.12.2012	
		Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	W tym kobiety	Ogółem	W tym kobiety
Czas pozostawania bez pracy (w miesiącach)	do 6	1038	561 (54,05%)	855	444 (51,19%)	972	476 (48,97%)
	6-12	359	198 (55,15%)	366	232 (63,39%)	342	195 (57,02%)
	pow. 12	563	331 (58,79%)	549	366 (66,67%)	536	331 (61,75%)
Wiek (w latach)	do 24	421	244 (57,96 %)	376	229 (60,90%)	322	191 (59,31%)
	25-54	1309	764 (58,37 %)	1162	725 (62,39 %)	1249	713 (57,09%)
	pow. 55	230	82 (35,65 %)	232	88 (37,93%)	279	98 (35,13%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UP w Goleniowie

Z podanych informacji wynika, że największą grupę bezrobotnych stanowią osoby o krótkim okresie pozostawania bez pracy. Na przestrzeni lat 2010- 2012 tendencja ta została zachowana. Jednakże można zauważyć spadek udziału kobiet w bezrobociu do 12 miesięcy. Około 57 % w okresie w badanym okresie. W grupie osób dotkniętych bezrobociem długookresowym nastąpił ogólny spadek, jednakże wystąpił w tej grupie lekki wzrost udziału kobiet bezrobotnych w stosunku do całej grupy.(z 58,96 % w roku 2010 do 61, 75% w 2012r.)

Ważnym faktem jest utrzymująca się wysoka grupa osób chętnych do pracy w przedziale wiekowym 25 – 24 lata. Oznacza to, że gmina Nowogard stanowi interesujący obszar dla inwestorów poszukujących nowych pracowników. Najmniejszą grupę stanowią osoby pow. 55 roku życia, którzy charakteryzują się niejednokrotnie doświadczeniem w pewnych dziedzinach gospodarki, jednakże ze względu na wiek są nieatrakcyjną z punktu widzenia pracodawcy grupą.

Poziom bezrobocia można również rozpatrywać pod kątem wykształcenia osób bezrobotnych. Poniższa tabela prezentuje dane na temat liczby bezrobotnych według kryterium wykształcenia w latach 2010-2012.

Tabela 6. Bezrobotni w gminie Nowogard w podziale na wykształcenie.

Wyszczególnienie		31.12.2010		31.12.2011		31.12.2012	
		Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety	Ogółem	Kobiety
Liczba bezrobotnych		1960 (100%)	1090 (100%)	1770 (100%)	1042 (100%)	1850 (100%)	1002 (100%)
W tym z wykształceniem	wyższe	130 (7%)	84 (7%)	144 (8%)	95 (9%)	144 (8%)	105 (10%)
	policealne i śr. zawodowe	310 (16%)	217 (20%)	328 (19%)	213 (20%)	303 (16%)	209 (21%)
	średnie ogólnokształ.	333 (17%)	223 (21%)	287 (16%)	205 (20%)	285 (15%)	185 (19%)
	zasad. zawodowe	479 (24%)	209 (19%)	416 (23%)	208 (20%)	450 (25%)	188 (19%)
	gimnazjalne i poniżej	708 (36%)	357 (33%)	595 (34%)	321 (31%)	668 (36%)	315 (31%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UP w Goleniowie

Najliczniejszą grupą bezrobotnych są osoby o wykształceniu gimnazjalnym i poniżej. Stanowią oni grupę około 35 % wszystkich bezrobotnych w gminie Nowogard w okresie 2010-2012 r. Podobna tendencja utrzymywała się wśród kobiet które stanowiły około 32 % wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych w badanym okresie. Następną pod względem liczności grupą bezrobotnych są osoby o wykształceniu zasadniczym i zawodowym. Ich udział w badanym okresie kształtował się na poziomie około 24 %. Kobiety w tej grupie stanowiły około 20 % bezrobotnych w gminie Nowogard w latach 2010-2012. Najmniejszą grupą osób pozostających bez pracy są bezrobotni o wykształceniu wyższym. Ich udział w ogólnej liczbie osób bezrobotnych to zaledwie 8%.

2.2. Organizacje pozarządowe

Gmina Nowogard realizuje roczny Program współpracy z organizacjami pozarządowymi. Program współpracy jest uchwalany przez Radę Miejską w Nowogardzie do dnia 30 listopada roku poprzedzającego okres obowiązywania programu.

Celem Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi jest umacnianie i rozwijanie partnerstwa publiczno – społecznego przy realizacji zadań publicznych w taki sposób, aby coraz lepiej zaspokajać potrzeby mieszkańców Gminy Nowogard.

Na terenie Gminy Nowogard działa aktywnie ponad 50 organizacji pozarządowych. Na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Goleniowie przedstawiono liczbę organizacji pozarządowych prowadzących działalność na terenie gminy Nowogard w latach 2010 – 2012.

Tabela 7. Liczba organizacji pozarządowych w gminie Nowogard

Rok	Liczba organizacji pozarządowych
2010	57
2011	57
2012	63

Źródło : Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Goleniowie

Gmina Nowogard na realizację zadań publicznych przekazuje środki finansowe dla organizacji pozarządowych w ramach otwartych konkursów ofert. Wysokość przekazanych dotacji dla organizacji pozarządowych w latach 2010 – 2012 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Środki finansowe przekazane przez gminę Nowogard dla organizacji pozarządowych w ramach Otwartych Konkursów Ofert na wspieranie zadań w latach 2010 – 2012

Lp.	Nazwa zadania	Kwota dotacji - zł 2010	Kwota dotacji - zł 2011	Kwota dotacji - zł 2012
1	Działalność w zakresie wspierania inicjatyw społecznych i koordynowania pracy organizacji pozarządowych na terenie gminy Nowogard	25 000,00	26 340,54	28 000,00
2	Działalność w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego na terenie gminy Nowogard	49 000,00	53 300,00	50 000,00
3	Działalność w zakresie prowadzenia opieki społecznej na terenie gminy Nowogard	35 000,00	44 200,00	45 000,00
4	Działalność w zakresie prowadzenia zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży z terenu gminy Nowogard	17 910,00	35 300,00	18 000,00
5	Działalność w zakresie ochrony środowiska i edukacji ekologicznej na terenie gminy Nowogard	15 770,00	2 000,00	7 000,00
6	Działalność w zakresie rozwoju wsi oraz organizacji i upowszechniania dóbr kultury w społeczności wiejskiej na terenie gminy Nowogard	4 000,00	11 667,00	11 500,00
7	Działalność w zakresie wspierania , organizowania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu na terenie gminy Nowogard	520 000,00	540 000,00	500 000,00

8	Działalność w zakresie wspierania przedsiębiorczości i rozwoju gospodarczego na terenie gminy Nowogard	-	14 145,00	15 000,00....
9	Działalność w zakresie organizacji wsparcia dla emerytów i rencistów na terenie Gminy Nowogard	-	-	10 000,00
	Razem	666 680,00	726 952,54	684 500,00

Źródło : Opracowanie własne

Analizując sprawozdania organizacji pozarządowych składane do Gminy Nowogard po zakończeniu realizacji zadań w latach 2010 – 2012 należy stwierdzić, że najczęściej beneficjentów uczestniczyło w realizacji zadań z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu, ochrony zdrowia ludzkiego, opieki społecznej i ochrony środowiska.

3. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Adresatami pomocy społecznej są przede wszystkim rodziny i osoby nie posiadające wystarczających środków finansowych na zaspokojenie elementarnych potrzeb. Prawo do świadczeń pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej. Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których dochód nie przekracza ustalonego kryterium dochodowego, przy jednoczesnym wystąpieniu przynajmniej jednego z powodów wymienionych powyżej lub innych okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy.

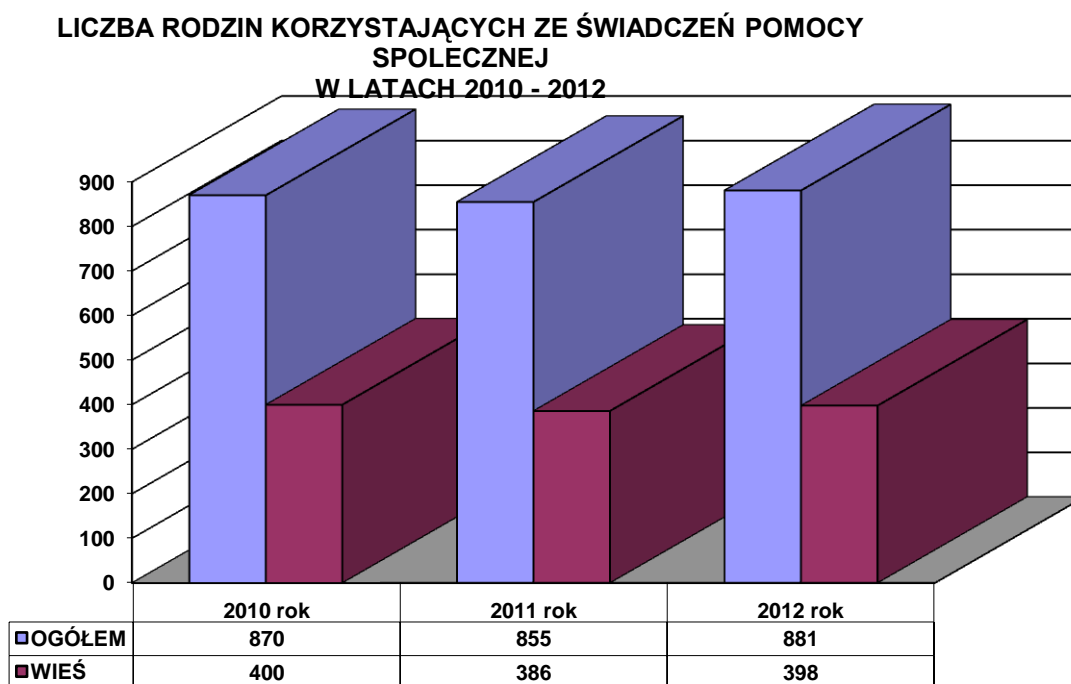
Tabela 9. Powody przyznania pomocy za lata 2010, 2011 ,2012

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin ogółem		
	Za rok		
	2010	2011	2012
	1	2	3
UBÓSTWO	732	729	758
BEZDOMNOŚĆ	26	28	32
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	84	76	69
w tym: rodziny wielodzietne	78	67	60
BEZROBOCIE	513	516	546
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	401	379	360
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	237	214	238
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK - WYCH. I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO – OGÓŁEM	223	220	216
W TYM:	132	141	123
RODZINY NIEPEŁNE	73	70	61
ALKOHOLIZM	131	117	141
NARKOMANIA	1	0	0
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO OPUSZCZENIU ZAKŁADU KARNEGO	20	19	22
ZDARZENIE LOSOWE	3	2	1
SYTUACJA KRYZYSOWA	4	6	9
ŁĄCZNIE LICZBA RODZIN			

Źródło: Opracowanie własne

Z danych Ośrodka wynika, że ubóstwo jest najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc społeczną. Przyczyną tego może być bezrobocie wśród mieszkańców, które jest drugim w kolejności powodem ubiegania się o pomoc ,następne powody to: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezradność.

Wykres 4. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej latach 2010-2012

Źródło: Opracowanie własne

Liczba osób objętych pomocą na przestrzeni ostatnich 3 lat utrzymuje się. Nie maleją natomiast środki wydatkowane na przyznawane świadczenia. Powyższe podyktowane jest wzrostem cen na utrzymanie rodzin i mieszkań oraz brakiem miejsc pracy dla naszych klientów. W gminie Nowogard zanotowano znaczny wzrost liczby osób bezdomnych, co wskazuje na konieczność uruchomienia lokali zabezpieczających miejsca noclegowe i pozwalających realizować ustawowe działania. Ze względu na wydłużanie się życia ludzkiego liczba osób, które muszą zostać umieszczone w domach pomocy społecznej rośnie. Systematycznie rośnie również koszt utrzymania naszych mieszkańców w placówkach obcych. Zachodzi zatem bezwzględna potrzeba zapewnienia pomocy i wsparcia osobom starszym w ich miejscu zamieszkania, gdyż dalsze utrzymanie dotychczasowych rozwiązań będzie dotkliwie obciążało budżet gminy. Poza udzielanymi świadczeniami pieniężnymi wśród zadań pomocy społecznej, a tym samym pracowników socjalnych na plan pierwszy w świadczeniach niepieniężnych wysuwa się praca socjalna. Z jednej strony jest to świadczenie pomocy społecznej, udzielane bez wydawania decyzji administracyjnej, niezależnie od dochodu, z drugiej zaś jest to działalność zawodowa, skierowana na niesienie pomocy osobom, które są często nieporadne i potrzebują wsparcia w zaspokajaniu swoich potrzeb życiowych. Podstawowym zadaniem jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienie im przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać. Z powyższą tematyką związany jest szereg kwestii wykraczających poza obszar oddziaływania

pomocy społecznej i jej zadań ustawowych. Dotyczą one m.in. rynku pracy, ochrony zdrowia, sytuacji mieszkaniowej, oświatowej. Powodzenie działań pomocy społecznej jest zatem w dużej mierze współzależne od wyników podejmowanych działań w innych obszarach polityki społecznej.

Ośrodek poprzez wsparcie emocjonalne okazuje szacunek, akceptację, zrozumienie i troskę, pomaga mieszkańcom odzyskać zaufanie we własne możliwości i wiarę w możliwość wyjścia z sytuacji kryzysowej.

W głównej mierze dbamy o to, aby:

- dzieci miały dostęp do obiadów w szkołach,
- równy dostęp do podręczników i wypoczynku,
- seniorzy mieli godną starość,
- usługi opiekuńcze realizowane w środowisku dla naszych mieszkańców - dostosować do rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności i przedłużyć ich funkcjonowanie jak najdłużej w środowisku lokalnym,
- umożliwić osobom ubogim i niepełnosprawnym zakupienia leków, ubrania i żywności,
- pomagać osobom bezdomnym, udzielać schronienia (szczególnie w okresach srogiej zimy),
- szkolenia, kursy zawodowe skierowane do osób długotrwale bezrobotnych przyczyniły się do podwyższenia lub zmiany już posiadanych kwalifikacji zawodowych, oraz zdobycia nowej wiedzy i umiejętności praktycznych,
- szybko reagować w kryzysie ekonomiczno-społecznym rodziny i zapobiegać bezdomności

4. Ochrona zdrowia

Opiekę zdrowotną na terenie gminy Nowogard zapewnia Samodzielny Publiczny Szpital Rejonowy w Nowogardzie. W szpitalu funkcjonuje 5 oddziałów:

- Oddział Internistyczny,
- Oddział Chirurgii Ogólnej,
- Oddział Położniczo - Ginekologiczny
- Oddział Neonatologiczny (noworodkowy)
- Oddział Pediatryczny,

-Pracownie diagnostyczne:

-USG

-prób wysiłkowych (Ergometryczna)

-endoskopowa (gastroskopia i kolonoskopia)

-Pracownia RTG i Laboratorium prowadzą badania całodobowe.

-Istnieje także apteka szpitalna

-Funkcjonują poradnie specjalistyczne:

-Poradnia Chirurgiczna,

-Poradnia Neurologiczna,

-Poradnia Nefrologiczna,

-Poradnia Ginekologiczna

-Poradnia Kardiologiczna,

Szpital świadczy usługi podstawowej opieki zdrowotnej dziennej i nocnej.

24 maja 2013 roku została oddana do użytkowania nowa zmodernizowana część szpitala, w której będą funkcjonować oddziały:

Parter: Oddział Wewnętrzny, Oddział Intensywnej Opieki Medycznej (OIOM) i Izba Przyjęć

I Piętro: Oddział Chirurgiczny z blokiem operacyjnym

II Piętro: Oddział Położniczo – Ginekologiczny, Oddział Noworodkowy.

W starej bryle szpitala zostanie uruchomiony Oddział Opieki Długoterminowej oraz Pracownia Tomografii Komputerowej. Na terenie szpitala działają:

- Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Szczecinie Filia w Nowogardzie,
- Samorządowa Fundacja Opieki Medycznej „ZDROWIE”

Podstawową opiekę zdrowotną (lekarz rodzinny) NFZ oprócz szpitala świadczy 6 zakładów opieki zdrowotnej.

Specjalistyczną opiekę zdrowotną NFZ świadczą 2 zakłady opieki zdrowotnej.

2 zakłady opieki zdrowotnej prowadzą prywatne gabinety specjalistyczne.

Opiekę pielęgniarską w środowisku nauczania i wychowania NFZ świadczą 3 podmioty.

2 podmioty prowadzą hospicja domowe.

Opieka stomatologiczna świadczona jest przez 14 zakładów.

W Nowogardzie działa 7 aptek. W mieście znajdują się 2 Domy Pomocy Społecznej dla osób przewlekle chorych oraz dorosłych upośledzonych umysłowo.

5. Edukacja, kultura

5.1. Edukacja

Zgodnie z zadaniami określonymi w ustawie o systemie oświaty, gmina jest zobowiązana do prowadzenia przedszkoli, szkół podstawowych oraz gimnazjów.

Na terenie miasta funkcjonują 4 przedszkola: 3 - prowadzone przez gminę Nowogard, w tym jedno z oddziałem integracyjnym oraz 1 – prywatne.

Tabela 10. Zestawienie przedszkoli w Gminie Nowogard

Lp.	Nazwa przedszkola	Liczba dzieci w przedszkolu (wg SIO z dnia 30 września danego roku)			Liczba stosunków pracy nauczycieli w przeliczeniu na etaty (wg SIO z dnia 30 września danego roku)		
		2010 r	2011 r.	2012 r.	2010 r	2011 r.	2012 r.
1.	Przedszkole nr 1 w Nowogardzie	100	110	108	9,07	9,07	8,01
2.	Przedszkole Publiczne nr 3 w Nowogardzie (z oddziałem integracyjnym)	130	128	134	9,29	10,39	12,27
3.	Przedszkole Miejskie nr 4 w Nowogardzie	109	114	100	7,05	7,15	8,05
4.	Zielone Przedszkole w Centrum Edukacyjnym w Nowogardzie (prywatne)	75	104	125	5,75	10,7	12,95

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Nowogard jest również organem prowadzącym dla 10 szkół podstawowych (6 wiejskich i 4 miejskich), 3 gimnazjów oraz 1 liceum ogólnokształcącego (II LO). W roku szkolnym 2010/2011 funkcjonowała jeszcze Prywatna Szkoła Podstawowa w Centrum Edukacyjnym przy ul.

Zielonej 11 w Nowogardzie.

Tabela 11. Zestawienie szkół gminnych w Gminie Nowogard

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów i oddziałów w szkole (z oddziałem przedszkolnym) (wg SIO z dnia 30 września danego roku)						Liczba stosunków pracy nauczycieli w przeliczeniu na etaty (wg SIO z dnia 30 września danego roku)		
		2010 r.		2011 r.		2012 r.		2010 r.	2011 r.	2012 r.
		uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały	uczniowie	oddziały			
1.	Szkoła Podstawowa w Błotnie	71	7	74	7	81	7	10,54	10,49	10,68
2.	Szkoła Podstawowa w Długolece	65	7	72	7	70	7	9,8	9,7	9,53
3.	Szkoła Podstawowa w Orzechowie	90	7	87	7	84	7	8,87	9	9,19
4.	Szkoła Podstawowa w Strzelewie	90	7	95	7	92	7	9,94	11,5	11,63
5.	Szkoła Podstawowa w Wierzbicinie	126	8	119	8	110	7	13,62	13,08	11,96
6.	Szkoła Podstawowa w Zabowie	59	7	53	7	50	7	9,72	90,5	10,05
7.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Nowogardzie	418	19	413	19	432	19	31,72	31,78	29,5
8.	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marii Konopnickiej w Nowogardzie	311	15	328	15	317	15	23,64	23,66	23,73
9.	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Polskich Olimpijczyków	323	13	361	14	361	14	21,11	21,5	22,28

	w Nowogardzie									
10.	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Pawła II w Nowogardzie	166	9	172	9	154	9	15,22	16,44	15
11.	Prywatna Szkoła Podstawowa w Centrum Edukacyjny w Nowogardzie	27	3	-	-	-	-	5,55	-	-
12.	Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Szarych Szeregów w Nowogardzie	327	15	321	15	289	14	30,58	30,79	28,72
13.	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Nowogardzie (Gimnazjum nr 2 i II Liceum Ogólnokształcące)	646 (398 gim + 248 LO)	24 (15 gim + 9 LO)	645 (401 gim + 244 LO)	24 (15 gim + 9 LO)	652 (414 gim + 238 LO)	25 (16 gim + 9 LO)	46,28	51,37	50,43
14.	Publiczne Gimnazjum nr 3 im. Zjednoczonej Europy w Nowogardzie	138	7	123	6	124	6	15,96	15,07	12,75

Źródło: Opracowanie własne

W Nowogardzie działa również filia Podstawowej Szkoły Muzycznej I-go stopnia przy Placu Wolności 9.

Oprócz II LO prowadzonego przez gminę Nowogard na terenie miasta Nowogard funkcjonuje w chwili obecnej 8 szkół ponadgimnazjalnych.

5.2. Kultura

Najważniejszymi ośrodkami kultury w Gminie Nowogard są Nowogardzki Dom Kultury i Miejska Biblioteka Publiczna .

Miejska Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego w Nowogardzie swoim zasięgiem obejmuje miasto i gminę Nowogard. Posiada 8 filii bibliotecznych: 2 w mieście i 6 na wsi. Stan

księgozbioru ogółem: blisko 102 tys. woluminów i 16 tys. zbiorów audiowizualnych. Od wielu lat rozczytywanie naszego środowiska waha się w granicach 24-27%.

Oprócz podstawowej działalności statutowej tj. gromadzenia, opracowania i udostępniania księgozbioru, biblioteka prowadzi działalność kulturalno-oświatową i informacyjno-oświatową m.in.

- od 1961 – kartotekę regionalną dotyczącą Nowogardu i okolic,
- punkt informacji europejskiej.

Czytelnicy mają bezpłatny dostęp do Internetu (12 stanowisk komputerowych).

Biblioteka aktywnie uczestniczy we wszystkich akcjach i imprezach odbywających się w mieście i gminie Nowogard, mających na celu popularyzację książki i czytelnictwa, a także rozbudzaniu zainteresowań związanych z historią naszego miasta.

Nowogardzki Dom Kultury

Nowogardzki Dom Kultury rozpoczął działalność w obecnej siedzibie, w centrum miasta, 13 maja 1972 r. Do podstawowych zadań NDK należy zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych mieszkańców gminy poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej a w szczególności :

- prowadzenie pracowni artystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych
- tworzenie i upowszechnianie scenicznych programów artystycznych
- organizowanie wystaw
- organizowanie konkursów w różnych dziedzinach sztuki
- organizowanie koncertów, przeglądów i festiwali
- rozpowszechnianie filmów

W roku KO 2012/2013 w Nowogardzkim Domu Kultury działało 45 sekcji i kół zainteresowań, w których uczestniczyło ok. 500 osób.

W 44 imprezach artystycznych zorganizowanych przez NDK w wykonaniu zespołów zawodowych i amatorskich w ostatnim roku uczestniczyło 22 175 osób.

Festiwale odbywające się już od ponad dwudziestu lat w naszym mieście są podsumowaniem całorocznych działań w zakresie edukacji kulturalnej i ekologicznej, w której uczestniczy całe społeczeństwo lokalne oraz zaproszeni z Polski i z zagranicy: młodzież, artyści, filmowcy, wykładowcy, ekolodzy itp.

Nowogardzki Dom Kultury jest organizatorem:

- Ogólnopolskich i Międzynarodowych Festiwali Filmów Ekologicznych im. Macieja Łukowskiego „EKOFILM”
- Międzynarodowego Festiwalu Filmu – Muzyki – Malarstwa „Lato z Muzami”

- Międzynarodowego Pleneru Malarskiego
- Międzynarodowych Warsztatów Artystycznych
- Trójstronnej Wymiany Młodzieży Polsko – Niemiecko - Serbskiej

Ofertę Nowogardzkiego Domu Kultury wzbogaca działające od 1999 r. własne kino „Orzeł”. Poprzez projekcje filmowe zachęca mieszkańców miasta i regionu do częstszego spotykania się i przebywania razem. Od września 2013 r w Nowogardzkim Domu Kultury ruszy Nowe Kino Cyfrowe.

Ponadto NDK przygotowuje tematyczne widowiska i obsługuje od strony artystycznej ważne wydarzenia firm, zakładów pracy i instytucji z terenu gminy Nowogard oraz województwa zachodniopomorskiego. Organizuje również zbiorowe wyjazdy mieszkańców miasta i gminy do szczecińskich teatrów, oper i operetek.

Wszystkie działania Nowogardzkiego Domu Kultury powodują, iż miasto Nowogard jest znane w Polsce i zagranicą.

6. Infrastruktura

6.1. Komunikacja

Korytarze transportowe. Położenie geograficzne Gminy Nowogard sprawia, że elementy infrastruktury transportowej położonej na jej obszarze są szczególnie istotne dla krajowego i regionalnego systemu transportowego. Niektóre trasy dróg i kolei Gminy Nowogard, leżą w ciągach komunikacyjnych bardzo istotnych z punktu widzenia transportu krajowego.

Układ drogowy

Drogi publiczne w Gminie Nowogard liczą 256 km. Drogi publiczne dzielą się na: krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Drogi krajowe w gminie liczą łącznie 16,2 km. Długość sieci dróg wojewódzkich wynosi 39 km. Pozostałe drogi publiczne to: drogi powiatowe – o łącznej długości 197 km i gminne – liczące 13,65 km. Pozostałe drogi są drogowymi niepublicznymi wewnętrznymi gminy ogólnodostępnym a ich długość wynosi około 250 km.

Drogi krajowe

Przez teren gminy przebiega na odcinku 16,2 km **droga krajowa nr 6** relacji Szczecin – Nowogard – Koszalin - Gdańsk. Jest to najważniejsza arteria komunikacyjna na terenie gminy. W sezonie letnim znacznie zwiększa się średni dobowy ruch samochodów ze względu na położenie drogi w ciągu tras dojazdowych do nadmorskich miejscowości turystycznych. Ponadto droga ta od 2012

roku po wybudowaniu obwodnicy mija miasto Nowogard. Przejazd przez gminę Nowogard krajową „6” stał się płynny i szybki.

Drogi wojewódzkie

W obszarze Gminy Nowogard znajdują się 4 odcinki dróg wojewódzkich o łącznej długości 36 km. W ich skład wchodzi:

Droga wojewódzka nr 106 Rzewnowo – Golczewo – Nowogard – Stargard - Pirzyce obejmująca ulice: Tadeusza Kościuszki, Warszawską, 700 Lecia, Bohaterów Warszawy od przejazdu kolejowego do skrzyżowania z ul. Ks. J. Poniatowskiego oraz ul. Ks. J. Poniatowskiego; Długość drogi – od granicy gminy od strony Golczewa do granicy gminy od strony Maszewa: $km\ 23 + 110 - 46 + 712 = 23,602\ km$

Droga wojewódzka nr 144 Nowogard – Chociwel obejmująca ulicę Bohaterów Warszawy od skrzyżowania z ul. Ks. J. Poniatowskiego do granicy miasta. Dalej droga przebiega przez wieś Wierzbęcin w kierunku Dobrej Nowogardzkiej do granicy gminy. Długość drogi – $km.\ 0 + 000 - 11 + 004 = 11,004\ km$

Droga wojewódzka nr 147 Wierzbęcin – Łobez od skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 144 w Wierzbęcinie, przez wieś Słajsino do granicy gminy. Długość drogi – $km.\ 0 + 000 - 4 + 350 = 4,350\ km$. Ogółem długość dróg wojewódzkich na terenie gminy Nowogard wynosi 38,956 km. Średnia szerokość pasa drogowego w liniach rozgraniczenia – 20 m. Powierzchnia dróg wojewódzkich - ok. 779,12 tys. m²

Drogi powiatowe i gminne

Drogi powiatowe w Gminie Nowogard liczą 197 km. Ich udział w systemie dróg przebiegających przez teren gminy jest stosunkowo największy – stanowią. Drogi gminne stanowią niewielką część całego systemu komunikacyjnego Gminy Nowogard. Ich łączna długość wynosi 13,65 km.

Gęstość sieci drogowej

Gęstość sieci drogowej o utwardzonej nawierzchni wynosi 73,9 km na 100 km². Wskaźnik ten świadczy o tym, że ilościowe (długości) wyposażenie gminy w połączenia komunikacyjne jest średnie. Gęstość sieci drogowej w odniesieniu do jej powierzchni (km²/100 km² powierzchni gminy) wynosi 0,004.

Stan dróg

W chwili obecnej stan drogi krajowej na odcinku przebiegającym przez Gminę Nowogard jest dobry. W roku 2011 wybudowano obwodnicę omijającą miasto od strony północnej, a w dalszej przyszłości planuje się budowę obwodnicy od strony południowej.

Zdecydowanie gorzej prezentuje się stan dróg powiatowych i gminnych. Stan techniczny tych dróg, jest zły. Większość z nich wymaga gruntownej modernizacji. Stanowi to duży problem, gdyż znaczna część tych dróg znajduje się we władaniu powiatu goleniowskiego. Pozostałe drogi – gminne i wewnętrzne gminy są dojazdami do pól oraz stanowią połączenia o znikomym znaczeniu dla całego systemu drogowego.

Znaczna część dróg położonych na terenie gminy jest wąska o nieutwardzonych poboczach. W wielu miejscowościach brak jest chodników dla pieszych.

Biorąc pod uwagę gęstość drogową oraz stan techniczny dróg (poza drogami krajowymi i wojewódzkimi), należy uznać, że jest to słaba strona w infrastrukturze technicznej gminy.

Układ kolejowy

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa normalnotorowa (jednotorowa, nie zelektryfikowana) Szczecin-Goleniów-Ploty-Kołobrzeg, ze stacją osobowo-towarową w Nowogardzie i przystankiem w Wyszomierzu. Linia ma znaczenie lokalne.

Inne możliwości komunikacyjne

W pobliżu Goleniowa w odległości 20 km od Nowogardu znajduje się port lotniczy. Obsługiwane są tam połączenia lotnicze z największymi miastami kraju oraz z niektórymi miastami w Europie Zachodniej.

W odległości 75 km do Nowogardu mieści się baza promowa w Świnoujściu, skąd można uzyskać połączenie promowe z krajami skandynawskimi.

Komunikacja publiczna

Publiczna komunikacja pasażerska w Gminie Nowogard odgrywa wciąż dużą rolę w przewozach pasażerskich. Biorąc pod uwagę wielkość gminy oraz zapotrzebowanie na usługi przewozów pasażerskich oferta pod tym względem wydaje się być satysfakcjonująca. Dużą ilość

połączeń z Nowogardu do znacznej liczby miejscowości województwa świadczy PKS Gryfice. Oferowane połączenia obejmują również kilka dużych miast w kraju.

W gminie funkcjonuje ponadto kilku prywatnych przewoźników, którzy dobrze uzupełniają sieć regionalnych połączeń, w szczególności połączeń na linii Nowogard – Szczecin. Za ich pośrednictwem dostępne są również m.in. połączenia z berlińskimi lotniskami Tegel i Schönefeld.

6.2. Elektroenergetyka

Przez teren gminy, jej południowym skrajem (poniżej wsi Bieniczki), przebiega niewielki fragment linii elektroenergetycznej Krajnik - Dunowo, o napięciu 400 kV, stanowiącej ważny element krajowej sieci przesyłowej. Przez cały obszar gminy i miasta Nowogard przebiega natomiast linia 220 kV Morzyczyn - Reclaw (pracująca aktualnie na napięciu 110 kV), od południa wchodząca w obszar gminy pomiędzy Wyszomierzem a Długołęką, wychodząc w kierunku Golczewa na północnym skraju gminy pomiędzy Błotnem a Grabinem. Na terenie Gminy Nowogard znajduje się GPZ Nowogard oraz linie 15 kV magistralne i zasilające stacje transformatorowe w poszczególnych miejscowościach. Miejscowości Gminy zasilane są z GPZ Nowogard. Awaryjnie mogą być zasilane z sąsiednich GPZ, tj. Maszewo, Stepnica, Goleniów, Dobra. W centrum Nowogardu stacje transformatorowe zasilane są siecią kablową 15 kV. Oświetlenie zewnętrzne w miejscowościach gminy, wykonane jest na słupach linii napowietrznej. Oświetlenie zewnętrzne w miejscowości Kulice częściowo w Karsku i Wierzbicinie posiada zasilanie kablowe. Sterowanie oświetleniem odbywa się centralnie z szafek oświetleniowych lub z rozdzielni nn, znajdujących się w stacjach transformatorowych.

Alternatywne źródła energii

Na północny zachód od Nowogardu oddano do użytku pierwszą w województwie zachodniopomorskim elektrownię wiatrową o mocy 225 kW, wybudowaną dla potrzeb oczyszczalni ścieków. Elektrownia współpracuje z siecią energetyki zawodowej.

Oczyszczalnia ścieków w Nowogardzie zasilana jest energią elektryczną z sieci energetyki zawodowej linią napowietrzną 15 kV. 50 Hz nr 129 poprzez stację transformatorową 15/0,4 kV. 250 kVA umieszczoną na terenie oczyszczalni. Produkowana przez siłownię energia elektryczna jest odprowadzana po stronie SN do linii napowietrznej nr 129.

6.3. Gazownictwo

Przez teren gminy przechodzą dwa gazociągi wysokopiętne z gazem ziemnym GZ-50. Pierwszy gazociąg o średnicy 150 mm wprowadzony jest na teren gminy na wschód od zabudowy wsi Nowe Wyszomierki, następnie omija zabudowę wsi Długołęka od strony zachodniej, a miasto i zabudowę

wsi Wojcieszyn od strony wschodniej. Dalej gazociąg omija zabudowę wsi Żabowo i Brzozowo od strony zachodniej, a wieś Boguszyce od strony wschodniej, przechodząc na teren gminy Płoty w rejonie wsi Potuliniec. Drugi gazociąg wysokoprężny o średnicy 500 mm przez teren gminy Nowogard przechodzi równolegle do pierwszego. Gazociąg pierwszy po przejściu drogi Nowogard – Płoty posiada odgałęzienie do stacji redukcyjnej I-go stopnia (redukcję gazu z wysokiego ciśnienia na średnie). Stacja redukcyjna I-go stopnia zlokalizowana jest przy drodze Nowogard – Płoty w okolicach wsi Wojcieszyn. Od stacji redukcyjnej I stopnia gazociągiem średniego ciśnienia gaz jest doprowadzony do trzech stacji redukcyjnych II stopnia (redukcja gazu z średniego ciśnienia na niskie). Pierwsza stacja zlokalizowana jest na północ od miasta we wsi Otręby. Dwie pozostałe stacje zlokalizowane są w południowej części miasta. Jedna na terenie gazowni, druga przy ul. Bohaterów Warszawy na działce nr 455/1. Większość ulic miasta uzbrojona jest w sieć gazową niskiego ciśnienia. Na terenie gminy ani jedna miejscowość nie jest zaopatrywana w gaz ziemny. Część mieszkańców wsi korzysta z gazu bezprzewodowego propan-butan.

6.4. Ciepłownictwo

Na terenie miasta funkcjonują przed wszystkim kotłownie indywidualne dla poszczególnych budynków mieszkalnych, zakładów produkcyjnych i przemysłowych oraz dla zakładów użyteczności publicznej. Największymi producentami ciepła są: Spółdzielnia Mieszkaniowa „GARDNO”, Zarząd Budynków Komunalnych oraz S.M. „Cisy” i „Radosław”. Kotłownie opalane są gazem lub olejem opałowym. Na osiedlu Radosław funkcjonuje jeszcze kotłownia węglowa.

6.5. Telekomunikacja

Linie telefoniczne pomiędzy miejscowościami wykonano kablami telefonicznymi, prowadzonymi na słupach żelbetowych, słupach drewnianych oszczędzonych i w ziemi. W miejscowościach linie dodatkowo prowadzone są na słupach linii energetycznych 0,4 kV i częściowo w ziemi.

Nowogard posiada kablową sieć telefoniczną (kanałową oraz doziemną).

Inne usługi telekomunikacyjne

Oprócz tradycyjnej sieci telekomunikacyjnej ORANGE na terenie Gminy Nowogard mieszkańcy korzystają również z innych usług telekomunikacyjnych takich, jak: Internet czy telefonia komórkowa. Ponadto na terenie miasta zlokalizowane są nadajniki telefonii komórkowej (T - mobile, PLUS GSM, ORANGE, NETIA, PLAY) oraz dostęp do sieci Internet, stanowiące uzupełnienie

zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne.

6.6. Gospodarka wodno – ściekowa

ZAOPATRZENIE W WODĘ

Źródłem wody dla potrzeb gospodarczych miasta i gminy są wody podziemne. W granicach administracyjnych gminy Nowogard znajdują się 63 wsie i osady o łącznej liczbie ok. 7 800 mieszkańców oraz miasto Nowogard zamieszkałe przez około 16 360 mieszkańców. Miasto Nowogard zaopatrywane jest w wodę ze stacji wodociągowej przy ul. Wojska Polskiego opartej o ujęcia wody zlokalizowane przy stacji uzdatniania oraz w miejscowości Warnkowo. Woda dostarczana odbiorcom spełnia aktualne normy i wymagania w zakresie jakości i ilości. W gminie ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę korzysta 97% ludności, pozostała część korzysta ze źródeł indywidualnych. Mieszkańcy zaopatrywani są w wodę z systemów wodociagowych opartych o ujęcia wody zlokalizowane w miejscowościach: Nowogard, Boguszyce, Osowo, Czermnica, Wyszomierz, Glicko, Błotno, Jarchlino i Maszkowo.

Miasto Nowogard

Miasto posiada centralną stację uzdatniania wody, która zaopatruje mieszkańców: Nowogardu, Warnkowa, Karska, Dąbrowy, Wojcieszyna, Otrębów, Miętna, Kulic, Ostrzycy, Gardna i Olchowa. Sieć wodociągowa łączy stację uzdatniania wody z wieżą ciśnień, zlokalizowaną w południowej części miasta. Oprócz studni funkcjonujących na terenie ujęć wody, w mieście istnieje siedem studni publicznych, które w razie awarii ujęcia miejskiego mają zaopatrywać mieszkańców w niezbędne ilości wody.

Wierzbęcin

Stacja wodociągowa jest własnością Spółdzielni Mieszkaniowej „Zgoda”. Ujęcie wody stanowią dwie studnie. Woda jest zanieczyszczona związkami żelaza i manganu. Stacja wodociągowa posiada urządzenia do uzdatniania wody, a zatem woda dostarczana ludności spełnia warunki, jakim powinna odpowiadać woda do picia i potrzeb gospodarczych. Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspokojone jest z dużym nadmiarem.

Wyszomierz

Stacja Uzdatniania Wody Wyszomierz zaopatruje miejscowości: Wyszomierz, Długołęka,

Stare i Nowe Wyszomierki. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, wymaga uzdatniania. Ujęcie wody i stacja, z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich wsi, podłączonych do wodociągu grupowego.

Krasnołęka i Sapolnica

Wieś Krasnołęka i Sapolnica zaopatrywane są w wodę ze stacji wodociągowej we wsi Jenikowo, gm. Maszewo.

Osowo

Stacja Uzdatniania Wody Osowo zaopatruje miejscowości: Osowo, Słajsino, Bieniczki i Bieńczyce. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu, co powoduje konieczność jej uzdatniania. Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspakajane jest z dużym nadmiarem.

Jarchlino

Stacja Uzdatniania Wody Jarchlino zaopatruje miejscowość Jarchlino. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i lekko związkami manganu, co powoduje konieczność jej uzdatniania. Zapotrzebowanie na wodę mieszkańców wsi zaspakajane jest z dużym nadmiarem.

Maszkowo

Stacja Uzdatniania Wody Maszkowo zaopatruje miejscowość Maszkowo. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona jedynie związkami żelaza, mimo to musi być uzdatniania. Wydajność ujęcia i stacji z dużym nadmiarem pokrywa zapotrzebowanie mieszkańców..

Glicko

Stacja zaopatruje miejscowości: Glicko, Sikorki, Wierzchy i Szczytniki. Woda jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i lekko związkami manganu – wymaga uzdatniania. Ujęcie wody i stacja wodociągowa z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich użytkowników, podłączonych do wodociągu grupowego.

Boguszyce

Stacja zaopatruje miejscowości: Boguszyce, Wołowiec, Orzechowo, Orzesze, Lestkowo, Żabowo, Brzozowo, Żabówko i Konarzewo. Woda ze studni jest silnie zanieczyszczona związkami żelaza i lekko związkami manganu, wymaga uzdatniania. Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich wsi, podłączonych do wodociągu grupowego.

Czermnica

Stacja zaopatruje miejscowości: Czermnica, Strzelewo, Świerczewo, Ogorzele i Trzechel. Woda ze studni jest lekko zanieczyszczona związkami żelaza i manganu – wymaga uzdatniania. Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę wszystkich wsi, podłączonych do wodociągu grupowego.

Błotno

Stacja zaopatruje miejscowości: Błotno, Grabin i Łęgno. Woda ze studni jest mocno zanieczyszczona związkami żelaza i manganu – wymaga uzdatniania. Ujęcie wody i stacja z dużym nadmiarem pokrywają zapotrzebowanie na wodę obu wsi, objętych wodociągiem grupowym.

Rezerwowymi stacjami uzdatniania wody są obiekty położone w miejscowościach Olchowo i Karsk.

KANALIZACJA

Nowogard

Miasto posiada mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków. Została ona oddana do eksploatacji w 1974 r., a w 1996 r. zmodernizowana. Przepustowość oczyszczalni wynosi obecnie 5400 m³/dobę. Do oczyszczalni dostarczane są ścieki z terenu miasta Nowogard, a także ścieki dowożone z terenu gminy.

Przepustowość oczyszczalni wynosi:

- dla pory suchej – 5400 m³/dobę,
- dla pory deszczowej – 8500 m³/dobę.

Ścieki po oczyszczeniu są odprowadzane do rowu otwartego, który w odległości ca 3,7 km łączy się z rzeką Sapólną. Rzeka ta zaliczana jest do II klasy czystości wód powierzchniowych.

Sieć kanalizacyjna w Nowogardzie wykonana jest głównie z rur kamionkowych, cementowych i PCV. Rurociągi z rur betonowych w pierwotnych założeniach służyły do odprowadzania wód opadowych a obecnie służą jako ogólnospławne. Powstające ścieki ujmowane są w systemy kanalizacyjne w mieście Nowogard oraz w Wierzbicinie. Pozostała część gminy nie posiada rozwiązań systemowych. Niektóre z nieruchomości posiadają lokalne oczyszczalnie przydomowe. Dla spełnienia wymogów ochrony środowiska związanych z obowiązkiem zagospodarowania ścieków komunalnych niezbędna jest ciągła rozbudowa istniejących systemów kanalizacyjnych jak i modernizacja istniejących kanałów i oczyszczalni.

Wierzbicin

Oczyszczalnia zlokalizowana jest na zachód od miejscowości. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rzeka Dobra. Oczyszczalnia i kanalizacja stanowią własność Spółdzielni Mieszkaniowej „Zgoda”. Kanalizacją sanitarną objęta jest głównie zabudowa spółdzielni i budynki użyteczności publicznej.

Miasto Nowogard posiada oczyszczalnię ścieków o przepustowości, która może przyjąć ścieki z całego miasta i będzie posiadała jeszcze rezerwy. Aktualny stan gospodarki ściekowej w mieście jest dobry a po rozbudowie i modernizacji kanalizacji sanitarnej i deszczowej będzie bardzo dobry. Odwrotnie przedstawia się sprawa na obszarach wiejskich. Jedna czynna oczyszczalnia we wsi Wierzbicin, obsługująca część wsi, to za mało w stosunku do potrzeb. Oczyszczalnia jest własnością spółdzielni mieszkaniowej, która po zaspokojeniu potrzeb swoich członków nie jest zainteresowana jej rozbudową dla potrzeb innych jednostek. W praktyce tereny wiejskie gminy Nowogard pozbawione są możliwości zbiorowego odprowadzania ścieków.

6.7. Gospodarka odpadami

Kompleksową gospodarką odpadami komunalnymi na terenie gminy Nowogard prowadzi Regionalny Zakład Gospodarowania Odpadami w miejscowości Słajcino. Bezpośrednio do RZGO w Słajcynie trafiają odpady komunalne z gmin: Gryfice, Płoty, Golczewo, Chociwel, Resko, Radowo Małe, Dobra, Węgorzyno, Nowogard, Maszewo, Osina, Przybiernów i Stepnica. W celu usprawnienia dowozu odpadów do RZGO w Słajcynie wybudowano trzy Stacje Przeladunkowe Odpadów w: Świnoujściu, Mokrawicy i Mielenku Drawskim.

Zadaniem Regionalnego Zakładu Gospodarowania Odpadami jest przetwarzanie i unieszkodliwienie odpadów komunalnych z terenu gmin należących do Związku w tym przede wszystkim:

- mechaniczno-biologiczne przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych,
- przetwarzanie selektywne zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów,

- składowanie odpadów powstających w procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów.

Przetwarzanie odpadów komunalnych w zakładzie odbywa się w technologicznych sektorach:

- obróbki odpadów (sortowanie, sekcja biostabilizacji, sekcja kompostowania, sekcja dojrzwania kompostu, przerób odpadów budowlanych i wielkogabarytowych),
- składowania odpadów,
- zaplecza technicznego,
- infrastruktury technicznej.

Na terenie RZGO w Słajsinie wybudowano dwie kwatery składowania odpadów o powierzchni 4,5 ha oraz wykonano instalację do biologicznego przetwarzania odpadów. W procesie przetwarzania odpadów eksploatowana jest również instalacja mechanicznego przetwarzania odpadów, instalacja przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych biodegradowalnych, sekcja przyjęć, magazynowania i przetwarzania odpadów wielkogabarytowych.

Odpady komunalne przetwarzane w instalacjach RZGO w Słajsinie są ewidencjonowane w zakresie ich ilości i rodzaju. Odpady balastowe z linii sortowniczej kierowane są do kontenerów i dalej na kwatery składowania. Frakcja odpadów o wielkości do 80 mm wydzielona w procesie mechanicznego przetwarzania odpadów komunalnych kierowana jest do biologicznego przetwarzania w procesie biostabilizacji. Frakcja odpadów powyżej 80 mm, zawierająca odpady o charakterze surowcowym kierowana jest przenośnikiem taśmowym do kabiny sortowniczej. Część mechanicznego przetwarzania odpadów wyposażona jest w separatory elektromagnetyczne, które doczyszczają frakcję kierowaną do procesu biostabilizacji z metali żelaznych ferromagnetycznych. Segregacja odpadów odbywa się na dwóch liniach sortowniczych. W wyniku tego procesu następuje:

- wysegregowanie surowców wtórnych (tworzywa sztuczne, papier, metale) z podziałem na frakcje. Wysegregowane surowce wtórne kierowane są do kontenerów i dalej do prasy bądź boksów magazynowych,
- wysegregowanie odpadów niebezpiecznych (baterie, lekarstwa, opakowania po środkach chemicznych itp.). Odpady niebezpieczne kierowane są do pojemników i dalej magazynowane w boksach na odpady niebezpieczne do czasu odbioru przez specjalistyczne firmy.

Kompostowanie selektywnie zebranych odpadów zielonych prowadzone jest w otwartych przyzmacz na placu kompostowania odpadów biodegradowalnych.

W procesie przetwarzania odpadów w RZGO w Słajsinie szczególny nacisk kładzie się na osiągnięcie wysokiego poziomu ochrony środowiska naturalnego. W ten sposób prowadzona instalacja zapewnia spełnienie wymagań najnowszej techniki i osiągnięcie wysokiego stopnia ochrony środowiska naturalnego poprzez:

1. ochronę powietrza,
2. ochronę środowiska wodnego,
3. zapewnienie efektywnej gospodarki energetycznej,

4. ograniczenie uciążliwości gospodarki odpadami.

7. Gospodarka

Zmiany gospodarcze w gminie rozpoczęły się od przemiany ustrojowej w roku 1989. Wtedy to wpłynęły one w znaczący sposób na strukturę gospodarki w całym kraju, również w gminie Nowogard. Szczególne zmiany nastąpiły w małych miejscowościach, gdzie w latach 1990-94 w wyniku likwidacji PGR oraz niektórych zakładów pracujących na rzecz rolnictwa, gwałtownie wzrosło bezrobocie, które w krytycznym momencie przekroczyło poziom 36%. Obecnie oprócz licznych firm handlowych i usługowych, w Nowogardzie działają zakłady produkcyjne następujących branż: przetwórstwa rolno-spożywczego, metalowej, budowlanej, odzieżowej i obuwniczej.

Gmina prowadzi ciągłe działania na rzecz pozyskania poprzez m.in. oferowane ulgi inwestycyjne, pomoc informacyjną na temat pozyskiwania środków z Unii Europejskiej. Wpłynęło to na pozyskanie coraz to nowych inwestorów i szybki rozwój prywatnego sektora gospodarki. Obecnie zarejestrowanych jest około 2600 podmiotów gospodarczych w gminie Nowogard. W celu wspierania indywidualnej przedsiębiorczości oraz udzielania wszechstronnej pomocy nowo-powstającym małym i średnim firmom, utworzono pierwszy w dawnym województwie szczecińskim (poza Szczecinem) inkubator przedsiębiorczości - Regionalne Centrum Przedsiębiorczości. Inkubator pełni funkcję szkoleniową dla nowych firm, dzięki czemu zwiększa ich szanse na utrzymanie się na rynku i bezpośrednio wpływa na rozwój gospodarki w gminie.

Głównym ośrodkiem gospodarczym gminy jest miasto Nowogard, które jednocześnie jest subregionalnym ośrodkiem, działającym na rzecz rolnictwa i obsługi administracyjnej okolicznych gmin oraz usług publicznych takich, jak: szkolnictwo i służba zdrowia.

Nowogard kształtuje rynek pracy na terenie gminy oraz w znacznej mierze na terenie gmin sąsiednich. Na terenie Nowogardu funkcjonują szkoły techniczne oraz ogólnokształcące, a także prywatne szkoły wyższe, które kształcą przyszłą kadrę pracowniczą w gminie i jej okolicach. Wiele osób pracuje poza Nowogardem. Głównymi ośrodkami gospodarczymi, konkurencyjnymi dla Nowogardu są: Miasto Goleniów, Park Przemysłowy Goleniów oraz Miasto Szczecin.

Tabela 12. Podmioty gospodarki wpisane do REGON na przestrzeni lat 2010-2012.

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON 2010 - 2012			
	2010	2011	2012
OGÓLEM	2762 (100%)	2556 (100%)	2600 (100%)
SEKTOR PUBLICZNY	55 (2%)	55 (2%)	57 (2%)
SEKTOR PRYWATNY	2707 (98%)	2501 (98%)	2543 (98%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza podmiotów gospodarczych według kryterium własności wskazuje, że na przestrzeni lat 2010-2012 struktura gospodarki nie uległa zmianie. 98 % podmiotów gospodarczych stanowiły podmioty sektora prywatnego a zaledwie 2 % stanowił sektor publiczny. Na przełomie lat 2010/2011 zanotowano spadek ilości podmiotów gosp. o 206 przedsiębiorstw. W kolejnym roku nastąpiła poprawa i ilość podmiotów gospodarczych wzrosła o 44 podmioty wynosząc w 2012 roku 2600 podmiotów.

Zmiany w gospodarce wolnorynkowej są naturalne i wynikają z działań różnych praw ekonomicznych. Ogólny stan gospodarki w gminie może obrazować również analiza podmiotów gospodarczych w podziale na poszczególne rodzaje prowadzonej działalności. Poniższa tabela prezentuje zmiany zachodzące w gospodarce gminy Nowogard w latach 2010-2013.

Tabela 13. Podmioty gospodarki gminy Nowogard w poszczególnych branżach w latach 2010-2012

	PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON 2010 - 2013		
	OGÓLEM		
	2010	2011	2012
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	117	120	118
GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	3	3	3
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	227	210	203
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ	4	4	4
DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI	9	9	8
BUDOWNICTWO	462	430	434
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH	788	691	692
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	190	163	168
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	55	46	54
INFORMACJA I KOMUNIKACJA	30	36	36
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	62	58	58

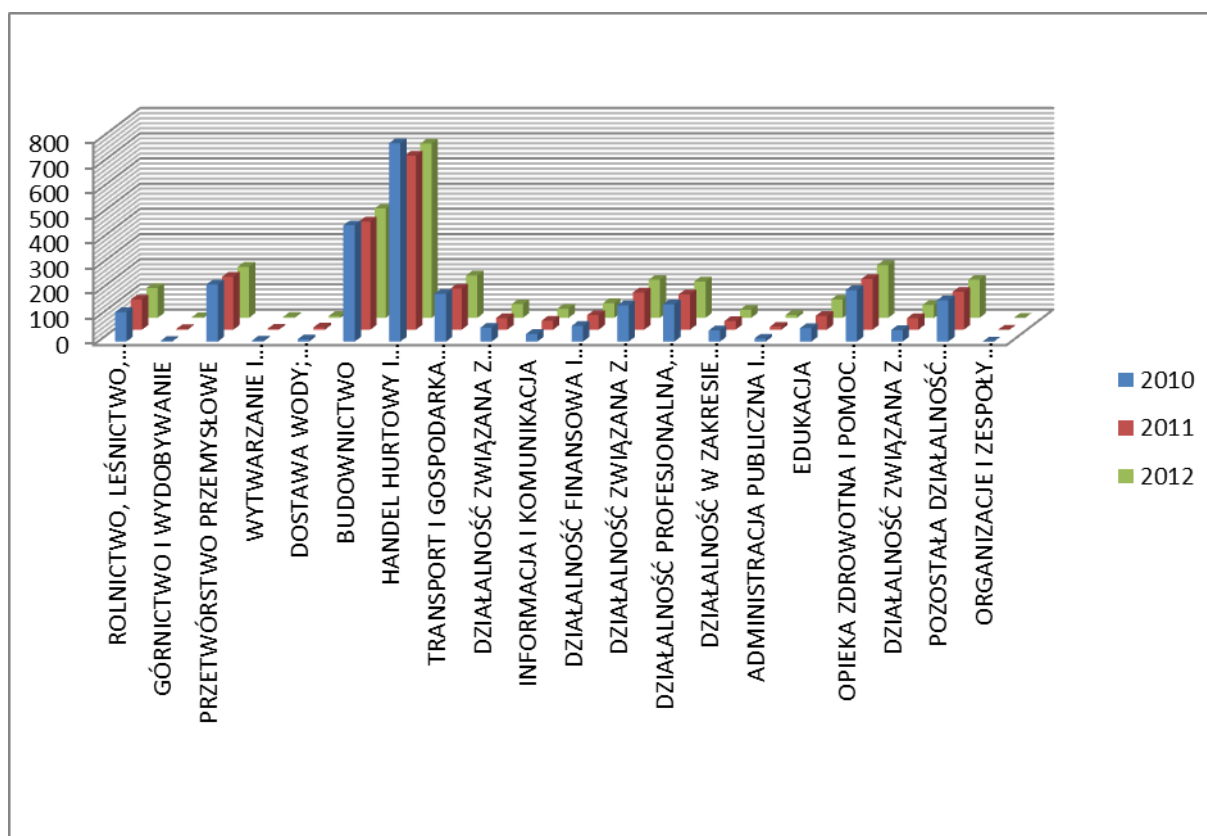
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	144	148	151
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	148	140	144
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA	44	34	32
ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA	12	12	11
EDUKACJA	53	55	73
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	204	201	209
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	46	46	51
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	164	150	151
ORGANIZACJE I ZESPOŁY EKSTERYTORIALNE	0	0	0
RAZEM	2762	2556	2600

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując dane można stwierdzić, że w większości branż wahania gospodarcze były znikome. Największy spadek na przestrzeni lat 2010- 2012 nastąpił w branży: „Handel hurtowy i detaliczny oraz Naprawa pojazdów samochodowych,, gdzie wyniósł on 96 podmiotów gospodarczych. W badanym okresie największy przyrost podmiotów gospodarczych nastąpił w branży „Edukacja”, gdzie od roku 2010 przybyło 20 nowych podmiotów gosp. Na badanych 20 branż w 9 branżach funkcjonuje ponad 100 podmiotów gospodarczych w jednej branży. Oznacza to wysoki poziom konkurencyjności, co wiąże się z kolei z walką cenową. Wpływa to jednocześnie na uatrakcyjnienie gminy Nowogard z punktu widzenia klienta.

Różnorodność podmiotów gospodarczych świadczyć może o rozwoju gospodarki w gminie w wyniku rozwijania się nowych dziedzin życia gospodarczego. Poniższy wykres prezentuje przedsiębiorstwa w poszczególnych branżach na przestrzeni lat 2010- 2012.

Wykres 5. Przedsiębiorstwa w poszczególnych branżach na przestrzeni lat 2010- 2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej podmiotów gospodarczych działa w branży: „Handel Hurtowy I Detaliczny; Naprawa Pojazdów Samochodowych,„. Kolejną bardzo liczną gałęzią gospodarki w gminie Nowogard jest „Budownictwo”. Wartą uwagi branżą jest „Przetwórstwo przemysłowe”, w której działa ponad 200 podmiotów gospodarczych oraz charakteryzuje się dużą wielkością przedsiębiorstw. Wpływa to z kolei na poziom bezrobocia, gdzie największą grupą bezrobotnych są osoby o podstawowym wykształceniu. Rozwój tej gałęzi pozwala na zmniejszenie bezrobocia i rozwój tego sektora gospodarki. Najmniejszą pod względem ilości podmiotów branżą w gminie Nowogard jest „Górnictwo i wydobywanie”. Stała kontrola poziomu rozwoju gospodarki w gminie pozwala stwierdzić, w których gałęziach gospodarczych Nowogard stanowi atrakcyjny dla inwestorów teren.

Atrakcyjność inwestycyjna.

Atrakcyjna lokalizacja, znakomita komunikacja oraz dobrze rozwinięta infrastruktura zapewniają szybki i sprawny przepływ towarów i usług w skali kraju i Europy.

Podstawowymi aspektami decydującymi o atrakcyjności terenu są:

- ✓ położenie przy drodze krajowej w kierunku Gdańska i dalej do krajów bałtyckich oraz z drogą krajową nr 3 i drogą ekspresową S3,
- ✓ bezpośrednie położenie przy linii kolejowej Szczecin-Kołobrzeg,

- ✓ bliskość nowoczesnego międzynarodowego portu lotniczego (20 km),
- ✓ możliwość korzystania z infrastruktury technicznej Szczecina i Świnoujścia, szczególnie z portów i przepraw promowych do krajów skandynawskich,
- ✓ bliskość przejść granicznych w Kołbaskowie, Lubieszynie i Rosówku, położonych ok. 70 km od miasta oraz Berlina (230 km),
- ✓ niewielka odległość od Goleniowa (24 km), Łobza (30 km), Stargardu Szczecińskiego (40 km) i Szczecina (64 km), co zapewnia dopływ do rynków pracy z tych rejonów,
- ✓ zasoby wykształconej kadry pracowniczej z pobliskich ośrodków kształcenia (Szczecin i Koszalin),
- ✓ dobrze rozwinięta infrastruktura gospodarcza (sieć drogowa, banki, urzędy, infrastruktura telekomunikacyjna).

Zwolnienia z podatku od nieruchomości.

Uchwałą Rady Miejskiej Nr IV/18/11 z dnia 26 stycznia 2011 r. przedsiębiorcy tworzący nowe miejsca pracy związane z nowymi inwestycjami na terenie Gminy Nowogard są zwolnieni z opłacania podatku od nieruchomości.

Zwolnienie z podatku od nieruchomości przysługuje przedsiębiorcom, którzy utworzą miejsca pracy w okresie do 3 lat od daty zakończenia inwestycji. Utrzymanie inwestycji oraz nowych miejsc pracy nastąpi przez okres co najmniej pięć lat od dnia jej zakończenia lub trzy lata w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw.

Zwolnienie z podatku przysługuje:

- na okres 2 lat, jeśli w wyniku inwestycji utworzono co najmniej 5 miejsc pracy,
- na okres 5 lat, jeśli w wyniku inwestycji utworzono co najmniej 10 miejsc pracy,
- na okres 10 lat, jeśli w wyniku inwestycji utworzono co najmniej 50 miejsc pracy.

Postrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Gmina Nowogard posiada tereny inwestycyjne, stanowiące podstrefę Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, położone przy drodze krajowej nr 6, bezpośrednio przylegające do węzła komunikacyjnego obwodnicy Nowogardu. W planie zagospodarowania przestrzennego teren ten przeznaczony jest na działalność produkcyjną, magazynową i zabudowę usługową.

Teren inwestycyjny objęty Obszarem Intensywnego Gospodarowania obejmuje nieruchomości nr 411/27, 411/29 obręb Miętno oraz 40/5, 40/6 obręb Wojcieszyn, z przeznaczeniem dla dużych bądź średnich projektów inwestycyjnych.

Powierzchnia terenu: 20,19 ha.

Właściciel: Agencja Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w Szczecinie.

Dostępność komunikacyjna:

- droga dojazdowa do terenu: powiatowa.
- odległość od drogi krajowej Nr 6 wynosi 0,1 km.
- odległość od Szczecina: 60 km.
- odległość od lotniska: 20 km.
- odległość od lotniska w Berlinie: 100 km.
- odległość od linii kolejowej: 3 km.
- odległość od bocznic kolejowej: 3 km.

8. Sport, turystyka, rekreacja

8.1. Sport

Na terenie gminy działają następujące kluby sportowe, uczniowskie kluby sportowe, organizacje sportowe oraz stowarzyszenia mające w statutowych celach realizację zadań sportowych w Gminie Nowogard: Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „TOP” w Wierzbicinie, Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Panorama- Chrabąszcze” Warszawa – Nowogard, Uczniowski Klub Sportowy „TRÓJKA” Nowogard, Uczniowski Klub Sportowy „DWÓJKA” Nowogard, Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „CZWÓRKA” Nowogard, Uczniowski Klub Sportowy „Gimnazjum Trójka” Nowogard, Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „SIATKARZ” Nowogard, Uczniowski Klub Sportowy „Jedyńka” Nowogard, Uczniowski Klub Sportowy „Jedyneczka” Nowogard, Uczniowski Klub Sportowy „SPORTOWIEC” Nowogard, Uczniowski Klub Sportowy „OLIMPIJCZYK 09” Nowogard, Ognisko Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej „WODNIAK” w Nowogardzie, Miejsko-Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Nowogardzie, Stowarzyszenie „WIEJSKIE KLUBY SPORTOWE” w Nowogardzie, Ludowy Klub Sportowy „OLIMPIA” Nowogard, Ludowy Klub Sportowy „POMORZANIN” Nowogard, Klub Sportowy „Handball Nowogard”, Klub Kolarski LKS „PANORAMA” – Nowogard, Klub Motorowy "CISY" w Nowogardzie, Stowarzyszenie Rozwój Oświaty Lokalnej - ROL w Nowogardzie, Stowarzyszenie " Akademia - w stronę marzeń" w Nowogardzie, Stowarzyszenie Mieszkańców Wojcieszyna " Nasz Wojcieszyn" w Wojcieszynie, Stowarzyszenie " Wspólny Nowogard" w Nowogardzie, Stowarzyszenie Nowogardzkie Centrum Rozwoju ISRAELI KRAV MAGA w Nowogardzie, Nowogardzkie Stowarzyszenie 4 X 4 " OFFROAD FACTORY" w Błotnie, Stowarzyszenie Klub Żeglarski "KNAGA" w Nowogardzie, Stowarzyszenie Uniwersytet Trzeciego Wieku "NUTW" w Nowogardzie, Stowarzyszenie Akademia Wspierania Inicjatyw Społecznych "Awis" w Nowogardzie, Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Nowogardzki Klub Tańca Sportowego "FLESZ" w Nowogardzie, Liga Obrony Kraju w Goleniowie KLUB Strzelectwa Sportowego "TARCZA".

Kalendarz imprez sportowych obejmuje turnieje i inne zawody o charakterze ogólnopolskim i regionalnym. Nowogardzki sport posiada swoje znaczne osiągnięcia związane z zespołami seniorów, juniorów oraz młodzieży szkolnej.

Na terenie miasta znajdują się różne obiekty sportowe m.in.:

- kompleks boisk „Moje Boisko Orlik 2012”
- tor motocrossowy
- skatepark przy Placu Szarych Szeregów
- boisko wielofunkcyjne przy Placu Szarych Szeregów
- szachownica
- stadion miejski wyposażony w dwa boiska do gry w piłkę nożną
- kąpielisko miejskie z 200 metrową linią brzegową jeziora, mołem spacerowym i zjeżdżalnią wodną o długości 70 metrów,
- boisko przy pl. Szarych Szeregów (nawierzchnia bitumiczno - asfaltowa)
- boisko do gry w piłkę nożną przy ul. Gen. Bema

- boisko asfaltowe przy ul. Gen. Bema
- Miasteczko Ruchu Drogowego
- Hala gimnastyczna przy ZSO w Nowogardzie
- Hala gimnastyczna przy ZSP w Nowogardzie
- Hala gimnastyczna przy LO nr 1 w Nowogardzie
- Hala gimnastyczna przy Gimnazjum Nr 3 w Nowogardzie
- Hala gimnastyczna przy Szkole Podstawowej Nr 2 w Nowogardzie

Na terenie wsi Gminy Nowogard znajdują się różne obiekty sportowe m.in.:

- Boiska do piłki nożnej i siatkowej (LZS) w miejscowościach: Długoleka, Wyszomierz, Ostrzyca, Konarzewo, Maszkowo, Wojcieszyn, Dąbrowa, Sikorki, Trzechel, Czermnica, Strzelewo, Wierzbiczin, Błotno
- Hale gimnastyczne przy Szkołach Podstawowych w miejscowościach: Strzelewo, Orzechowo, Żabowo, Błotno, Wierzbiczin

8.2. Turystyka

Największą atrakcją turystyczną Nowogardu jest sięgające centrum miasta Jezioro Nowogardzkie. Nad jeziorem usytuowany jest ośrodek sportu i rekreacji ze strzeżoną plażą miejską wyposażoną w zjeżdżalnię wodną o długości 70m i molo. Na terenie ośrodka znajdują się domki kempingowe oraz pole namiotowe. Jezioro Nowogardzkie stwarza bardzo dogodne warunki do uprawiania sportów wodnych.

Lasy zajmują ogółem 8 658 ha – ponad 25 % powierzchni gminy. W obrębie miasta Nowogard znajduje się aż 137 ha terenów leśnych. Największym kompleksem leśnym jest fragment Puszczy Goleniowskiej, położony w zachodniej części gminy. Jedną z atrakcji turystycznych jest utworzony w 1994r. Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy „Sarni Las”, w którym ochronie podlega drzewostan oraz zwierzyna. Zespół położony w zachodniej części miasta i przylega południową częścią do Jeziora Nowogardzkiego. Do lasu prowadzi ulica Wojska Polskiego oraz pieszy szlak turystyczny wiodący ulicą Promenada, a następnie trasą wokół jeziora.

W grudniu 2000 r. uchwałą rady miejskiej utworzono w Nowogardzie użytek ekologiczny nazywany „Szuwary Nowogardzkie”. Jest to obszar położony na terenie miasta, o powierzchni 29,50 ha, obejmujący zbiornik wodny (pozostałość osuszonego częściowo Jeziora Grodzkiego), przylegające do niego trzcinowiska, nieużytki i łąki. Tereny te są miejscem rozmnażania się, żerowania i odpoczynku gatunków ptaków , w tym rzadkich, jak np. bąk (*Botaurus stellaris*), gągoł (*Bucephala clangula*), wasatka (*Panurus biernicus*), które podlegają całkowitej ochronie i znajdują się na liście gatunków zagrożonych, ujętych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt.

W gminie Nowogard warto zobaczyć:

- Gotycki kościół Mariacki, którego budowę ukończono w 1334 roku. W kościele znajduje się wyposażony ołtarz z początku XVII wieku z kilkunastoma scenami figuralnymi. Należy on do najpiękniejszych obiektów tego typu na Pomorzu Zachodnim. Główny portal kościoła ozdabiają dwie kamienne, romańskie chrzcielnice.

- Obronne mury miejskie z XIV wieku zachowane tylko częściowo nad jeziorem Dawniej, przed kilkuset laty , otaczały całe miasto. W mury o wysokości 5 metrów wbudowane były czatownie oraz dwie duże, obronne bramy miejskie.

- Dwa największe na Pomorzu cisy o wysokości 10 12 m. liczą około 700 lat. Rosną na osiedlu mieszkaniowym w pobliżu Placu Wolności.

- Do ciekawych zabytków znajdujących się na terenie gminy, zalicza się m.in. : gotyckie kościoły z XV wieku z drewnianymi wieżami w Długolece i Wyszomierzu oraz pałacyk wiejski w Kulicach (siedziba rodowa Bismarcka)

- Skatepark – jest to nowa inwestycja w naszej gminie, oddana do użytku w 2011 r.

Skatepark w Nowogardzie jest jednym z największych tego typu atrakcji w województwie Zachodniopomorskim. W skład urządzeń zainstalowanych w naszym parku wchodzi : bankramp – platforma, Gunter – pipe, funbox z disaster boxem i poręczą, fundbox z grindboxem i poręczą, grinbox

10, poręcz spadowa, poręcz łamana, ławka 2 i minirampa H-150.

- Tor motocrossowy „Smoczek” jest miejscem, w którym odbywają się mistrzostwa Polski i Europy w motocrossie. Długość toru 1750 m, minimalna szerokość 8 m. Każdego roku na torze motocrossowym odbywają się zawody motocrossowe rangi wojewódzkiej, ogólnopolskiej oraz międzynarodowej, ale również coraz większe zainteresowanie wykazują miłośnicy aut 4x4, organizujący spotkania oraz imprezy ukazujące piękno obcowania z motoryzacją.

- Na terenie miasta i gminy rośnie wiele drzew uznanych za pomniki przyrody, m.in. : znajdujący się w pobliżu hotelu „Kamena” piękny okaz miłorzębu dwuklapkowego, dąb w Błotnie o obwodzie 660 cm oraz liczący kilkaset lat dąb w Osowie. W kilku miejscowościach zachowały się stare, okazałe parki dworskie.

Zestawienie bazy noclegowej i gastronomicznej – liczba punktów oraz l. miejsc noclegowych:

Bazę noclegową miasta Nowogard stanowią :

- Hotel „Kamena” w Nowogardzie – 28 miejsc
- Hotel „Oskar” w Nowogardzie – 42 miejsca
- Hotel „Przystań” w Nowogardzie – 48 miejsc
- Obiekt Hotelowo – Gastronomiczny „Willa Zbyszko” – 80 miejsc

Miejscami noclegowymi dysponują również gospodarstwa agroturystyczne :

- „Folwark u Furmana Pod Lasem” w Ostrzycy – 30 miejsc
- „U Rybci” w Krasnołęce – 10 miejsc

Nowogard posiada bogatą bazę gastronomiczną. Są to restauracje : „Przystań”, „Kamena”, „Oskar”, „Barnim”, „W starym kinie ‘’, „Willa Zbyszko”, „Cafe Piwnica” oraz pizzerie: „Fantazja” i „Neptun”

9. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo

To stan otoczenia cywilizacyjnego i środowiska naturalnego, w którym obywatele i ich wspólnoty nie odczuwają zagrożenia swego istnienia ani podstawowych interesów życiowych. Jest to proces obejmujący działania różnych instytucji, organów, organizacji i struktur, gwarantujący trwały byt i zrównoważony rozwój.

Jednym z podstawowych zakresów bezpieczeństwa jest szeroko rozumiane „bezpieczeństwo publiczne”

Bezpieczeństwo publiczne

Pojęcie bezpieczeństwa publicznego występuje w aktach normatywnych zarówno rangi ustawowej, jak też w aktach prawnych niższego rzędu. Ustawodawca w licznych przepisach posługuje się tym pojęciem, przy czym jego zakres jest bardzo często wieloznaczny i jednym z tych pojęć jest bezpieczeństwo socjalne.

Bezpieczeństwo socjalne

Bezpieczeństwo socjalne jest jednym z podstawowych dóbr wpływających na jakość życia mieszkańców gminy Nowogard. Odpowiedzialność za nie ponosi z jednej strony gmina i podległe jej jednostki oraz instytucje publiczne, z drugiej strony poziom bezpieczeństwa kształtuje każdy pojedynczy mieszkaniec.

POLICJA

Policja realizuje swoje zadania na podstawie Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U z 2011 r. Nr 287 poz. 1687).

Do podstawowych zadań policji należy :

- Ochrona życia i zdrowia obywateli przed bezprawnymi zamachami na te dobra;
- Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym również w miejscach publicznych;
- Inicjowanie i organizowanie działań, mających na celu zapobieganie popełnieniu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z instytucjami państwowymi, samorządowymi i społecznymi;
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie sprawców tych czynów;
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych;

W Gminie Nowogard zadania te realizuje Komisariat Policji, który podlega Komendzie Powiatowej Policji w Goleniowie. Gmina podzielona jest na V rejonów, każdy z rejonów ma swojego dzielnicowego, który zna położenie geograficzne i ukształtowanie terenu. Służba dzielnicowego polega na obchodzie przydzielonego mu rejonu i realizowaniu zadań wynikających z zakresu obowiązków służbowych. Prowadzi on rozpoznania pod względem osobowym, terenowym, zjawisk i zadań mających wpływ na stan porządku i bezpieczeństwa publicznego. Realizuje zadania z zakresu profilaktyki społecznej, ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń. Kontroluje przestrzeganie prawa powszechnie obowiązującego oraz przepisów prawa miejscowego.

OCHRONA PRZECIWOŻAROWA

Zapewnienie ochrony przeciwpożarowej swoim mieszkańcom należy do zadań gminy. Zgodnie z ustawą z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2009 r. Nr 178 poz. 138-0 z późn. zm.) ochrona przeciwpożarowa polega na realizacji przedsięwzięć mających na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem, klęską żywiołową lub innym miejscowym zagrożeniem. To właśnie gmina ponosi koszty utrzymania, wyszkolenia, wyposażenia i zapewnienia gotowości bojowej jednostek ochotniczych straży pożarnych, a także obowiązana jest do zapewnienia umundurowania bojowego i ubezpieczenia członków ochotniczych straży pożarnych.

Na terenie Gminy Nowogard działa 6 jednostek OSP tj. Błotno, Osowo, Orzechowo, Ostrzyca, Szczytniki i Wyszomierz. Dwie jednostki tj. Błotno i Osowo wchodzi w skład krajowego systemu ratowniczo – gaśniczego, który ma na celu ochronę życia, zdrowia, mienia lub środowiska poprzez ;

- 1) walkę z pożarami lub innymi klęskami żywiołowymi;
- 2) ratownictwo techniczne;
- 3) ratownictwo chemiczne;
- 4) ratownictwo ekologiczne;
- 5) współpracę z systemem Państwowe Ratownictwo Medyczne.

Łącznie gminne jednostki OSP posiadają 8 samochodów pożarniczych. Ponadto w jednostkach OSP znajduje się niezbędny sprzęt do wykorzystania w działaniach ratowniczo – gaśniczych, który został zakupiony w latach 2002 – 2012, tj. przecinarki do betonu i stali, pilarki do drewna, zestaw ratownictwa drogowego, pompy pływające, motopompy, pompa do wody brudnej, aparaty powietrzne butlowe, nożyce hydrauliczne, agregaty prądotwórcze.

Tabela 14. Zestawienie wyjazdów jednostek OSP w 2011 r./ 2012 r.

Lp.	Jednostka OSP	Požary	Wypadki drogowe	Wypompowanie wody	Usuwanie zwalonych drzew	Usuwanie gniazd szerszeni	Zabezp. imprez masowych	Inne – Dzień Dziecka	Szkolenia i ćwiczenia	Razem
1	Błotno	21/7	5/6	-/3	3/6	5/-	3/3	1/3	-/9	38/37
2	Osowo	16/15	2/4	1/3	-/1	-	-/1	-/3	1/9	20/36
3	Wyszomierz	11/3	-/2	1/-	-/1	-	-/1	-/1	1/7	13/15
4	Ostrzyca	2/3	1/1	3/-	-/1	-	2/2	3/-	-/8	11/15
5	Orzechowo	8/9	-/5	1/3	4/2	-	1/1	1/2	-/8	15/30
6	Szczytniki	1/-	-/-	1/2	-/-	-	-	1/-	1/9	4/11
	Razem :	59/37	8/18	7/11	7/11	5/-	6/8	6/9	3/50	101/144

Źródło: Opracowanie własne

FIRMY OCHRONIARSKIE

Usługa świadczona przez firmy ochrony osób i mienia polega na nieprzerwanym kontrolowaniu ochranianego obiektu przy wykorzystaniu systemu ochrony i przekazywaniu informacji

droga radiową lub telefoniczną do stanowiska dozoru o sytuacji w obiekcie, o rodzaju i miejscu zagrożeń.

W gminie Nowogard działają 3 firmy:

- SAMSON , 72-100 Goleniów, ul. Bohaterów Warszawy;
- KONSALNET, Szczecin, ul. Jagiellońska 67;
- GUSTAW GEMINI SECURITY, Szczecin, ul. Ignacego Łyskowskiego 18.

które realizują ochronę w formie bezpośredniej ochrony fizycznej, stałej lub doraźnej, konwojowaniu wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych. Natomiast zabezpieczenie techniczne to: montaż elektronicznych urządzeń i systemów alarmowych, sygnalizujących zagrożenie chronionych osób i mienia.

III. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>ŚRODOWISKO NATURALNE, ROLNICTWO</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Położenie geograficzne (bliskość Niemiec, Skandynawii, Szczecina) ● Duża liczba obszarów chronionych, obszarów przyrodniczo-krajobrazowych ● Duże zalesienie gminy i walory krajobrazowo-widokowe w bezpośredniej bliskości osadnictwa, warunki do rozwoju agroturystyki ● Obszar w dużej mierze nieskażony, brak ciężkiego przemysłu stwarza warunki do upraw ekologicznych ● korzystne warunki klimatyczne, meteorologiczne (brak powodzi, podtopień, silnych wiatrów, gradobić etc.) ● Intensywnie rozwijający się sektor hodowli zwierząt. ● @ miarę płaskie ukształtowanie terenu – sprzyjające warunki do uprawy roślin <p>KAPITAŁ LUDZKI</p> <ul style="list-style-type: none"> ● duża liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Nowogard ● duża aktywność społeczna mieszkańców i organizacji pozarządowych ● dobry system współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi ● koordynacja i wspieranie organizacji pozarządowych przez Nowogardzkie Forum Organizacji Pozarządowych ● Współpraca między sołectwami ● przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia bezrobocia, ● podnoszenie kwalifikacji przez pracowników UP, ● organizowane przez PUP szkolenia i różne formy doskonalenia zawodowego, ● pozyskiwanie dodatkowych środków na poprawę życia osób bezrobotnych: np. „przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu”, ● przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia bezrobocia, 	<p>ŚRODOWISKO NATURALNE, ROLNICTWO</p> <ul style="list-style-type: none"> ● „Zarośnięte” jezioro ● Wysoki poziom bezrobocia na wsi i bezrobocie pokoleniowe ● Niska mobilność ludności wiejskiej ● Brak możliwości przekierowania ludności wiejskiej do sektora pozarolniczego (niskie kwalifikacje, ale i brak miejsc pracy w s. pozarolniczym) ● Niskie klasy bonitacyjne gleb (IVa, IV, IVb, V) ● Rozdrobnienie gospodarstw – powierzchnia 75% gospodarstw w gminie Nowogard nie przekracza 10 ha ● Niewielka liczba gospodarstw specjalistycznych ● Brak zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego ● Ekstensywny model gospodarowania (nie prowadzą gospodarki towarowej) ● Brak „lobby rolnego” ● Słaba mechanizacja i automatyzacja rolnictwa ● Niska rentowność produkcji ● Brak kapitału i zdolności kredytowej ● Mała atrakcyjność inwestycyjna obszarów wiejskich ● Słaba integracja pionowa i pozioma w sektorze. Niewielkie skłonności do podejmowania wspólnych działań. ● Zły stan infrastruktury technicznej na terenach wiejskich ● Powolna koncentracja ziemi w gospodarstwach średnio- i wielkoobszarowych ● Niska płynność finansowa gospodarstw rolnych <p>KAPITAŁ LUDZKI</p> <ul style="list-style-type: none"> ● indywidualne działanie organizacji pozarządowych – brak współdziałania przy realizacji zadań ● działalność organizacji pozarządowych przez krótki okres – w czasie realizacji zadań w ramach otrzymanych dotacji z gminy ● brak umiejętności do pozyskiwania dotacji oraz funduszy unijnych przez organizacje pozarządowe ● brak środków własnych na wkład finansowy przy pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na realizację zadań ● Stosunkowo wysokie bezrobocie ● występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia, ● niska skłonność bezrobotnych do przekwalifikowania zawodowego, ● migracja osób młodych i posiadających kwalifikacje zawodowe poza miasto i gminę Nowogard

<p>POMOC SPOŁECZNA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaspokajanie potrzeb bytowych mieszkańców przez organizacje pozarządowe (Caritas, PKPS, Zbór Ewangelicznych Chrześcijan) • diagnozowanie problemów społecznych w gminie, • odpowiednia do potrzeb liczba pracowników socjalnych, • podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego, • diagnozowanie problemów społecznych w gminie, • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, • podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami kościołów i związków wyznaniowych, • przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia bezrobocia, • prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin, • efektywna praca socjalna, • analizowanie potrzeb rodzin, dzieci i młodzieży, • dobry dostęp do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin wymagających tej formy wsparcia, • prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, • istnienie zespołów interdyscyplinarnych, • wyspecjalizowana kadra pomocy społecznej <p>OCHRONA ZDROWIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie podstawowej opieki zdrowotnej • Funkcjonujący nowoczesny szpital • Filia pogotowia ratunkowego • Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej w szkołach • Funkcjonowanie placówek opieki nad dziećmi do lat trzech <p>EDUKACJA, KULTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobre wyposażenie szkół • Wysoki poziom nauczania w szkołach (wysokie miejsca w rankingach) • Wykształcona kadra pedagogiczna • Współpraca z miastami partnerskimi • Dobra infrastruktura sportowa, rekreacyjna, kulturalno-oświatowa na obszarach wiejskich • Dobrze rozwinięty system szkolnictwa zawodowego • dobry dostęp do instytucji kultury (biblioteka, dom kultury, świetlice wiejskie) • atrakcyjny i różnorodny program kulturalno-oświatowy realizowany przez instytucje kultury • bogaty księgozbiór, możliwość korzystania z 	<p>POMOC SPOŁECZNA</p> <ul style="list-style-type: none"> • mała liczba wolontariuszy (w tym wśród dzieci i młodzieży) świadczących pomoc osobom wymagającym wsparcia, • występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia, • brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci, • wzrost liczby rodzin wymagających wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego, • wzrastająca liczba osób bezdomnych wymagających schronienia, • brak noclegowni dla bezdomnych • za mało mieszkań socjalnych • niski poziom zamożności mieszkańców <p>OCHRONA ZDROWIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niepełne wyposażenie szpitala w sprzęt specjalistyczny - Niska zamożność społeczeństwa utrudniająca korzystanie z usług specjalistycznych • ujawnianie się zjawisk związanych z alkoholizmem <p>EDUKACJA, KULTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • zubożenie społeczeństwa - brak środków finansowych na korzystanie z bogatej oferty kulturalnej • słaby przepływ informacji między podmiotami działającymi w sferze kultury (np. organizowanie kilku imprez kulturalnych w tym samym czasie przez różnych organizatorów) • Brak form edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich dla dzieci 3-4 letnich • Brak oddziałów integracyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach • Część obiektów oświatowych wymaga termomodernizacji i remontów
--	--

komputerów i bezpłatny dostęp do Internetu w bibliotece miejskiej

- nowe kino cyfrowe w NDK
- duża liczba wyremontowanych i działających świetlic na obszarach wiejskich
- place zabaw dla dzieci w każdej w każdej wsi
- inicjatywy oddolne mieszkańców wsi i chęć organizowania imprez kulturalnych na obszarach wiejskich (dożynki, festyny, festiwale, warsztaty itp.)

INFRASTRUKTURA

- Obwodnica Nowogardu (odciążenie ruchu drogowego w mieście)
- Nowoczesna sortownia odpadów
- wolne tereny pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne
- systematycznie polepszający się stan miejskiej infrastruktury
- rozwijające się budownictwo indywidualne
- ogólnie dobre uzbrojenie terenu i dostęp do infrastruktury technicznej
- systematyczne opracowywanie planów zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych obrębów miejskich i wiejskich
- wszystkie sołectwa mają doprowadzoną wodę z publicznych SUW
- do większości obiektów energia elektryczna doprowadzana jest instalacją kablową podziemną,
- możliwość przełączeń energii elektrycznej na stacjach transformatorowych
- GPZ w Nowogardzie zasilane z dwóch kierunków linią napowietrzną

GOSPODARKA

- Podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

- pomoc gminy nowym przedsiębiorcom – zwolnienia podatkowe,

- organizowanie szkoleń i pomoc z Inkubatora Przedsiębiorczość Fundacji TTP,
- współpraca przedsiębiorców z UP,
- podejmowanie współpracy z inwestorami,
- powstawanie nowych zakładów pracy np. Zakład Gospodarowania Odpadami w Słajsinie,
- rozwinięty sektor małych i średnich przedsiębiorstw w stosunku do dużych;
- funkcjonująca na terenie gminy filia Powiatowego Urzędu Pracy,
- zwolnienia z opłat dla zakładających działalność

INFRASTRUKTURA

- Słaby stan infrastruktury kolejowej
- Niski poziom skanalizowania na obszarach wiejskich gminy
- Brak rozdzielenia instalacji sanitarnej od deszczowej
- Słaby stan dróg gminnych i powiatowych
- za mało mieszkań socjalnych
- brak budownictwa społecznego (TBS)
- niewielka liczba nowo oddawanych do użytku przez spółdzielnie mieszkaniowe lokali
- istniejące zapasowe źródła zasilania (agregaty prądotwórcze) nie przystosowane do obecnej techniki elektronicznej
- przepompownie ścieków nie przystosowane do awaryjnego podłączenia energii elektrycznej
- słaba infrastruktura pasów odcinających sektorowo wodę w razie awarii
- brak wyodrębnionej sieci wodociągowej do celów przeciwpożarowych

GOSPODARKA

- mała ilość dużych przedsiębiorstw,
- brak odpowiedniej liczby miejsc pracy,
- kwalifikacje pracowników nieodpowiadające potrzebom pracodawców,

<p>TURYSTYKA, SPORT</p> <ul style="list-style-type: none"> położenie miasta bezpośrednio nad jeziorem z atrakcyjnymi terenami zielonymi i kąpieliskiem miejskim dobra baza hotelowa i gastronomiczna tor motocrossowy i skatepark zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Sarni Las” międzygminny szlak rowerowy Równina Nowogardzka ścieżka rowerowa z Nowogardu do Olchowa „Zielona Kuźnia” w Płotkowie – centrum edukacji ekologicznej (Nadleśnictwo Nowogard) dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa (skatepark, kort, boiska, stadion, orlik, lodowisko, tor motocrossowy) duża liczba prężnie funkcjonujących stowarzyszeń i klubów sportowych szeroki zakres dyscyplin sportowych uprawianych na terenie Gminy Nowogard duża liczba wydarzeń sportowych realizowanych w ciągu roku (wyścig kolarski, zawody motocrossowe, turnieje tenisa i kosza, turnieje szkolne, zawody żeglarskie) dobrze wyposażenie szkół w sprzęt sportowy, wykwalfikowana kadra sportowo-pedagogiczna udzielanie przez Gminę stypendiów sportowych dla wybitnych sportowców, wybitni sportowcy rangi międzynarodowej pochodzący z Nowogardu (Ewa Durska, Mateusz Zaremba, Rajmund Zieliński) dostępność boisk sportowych na terenach wiejskich gminy Nowogard systematycznie polepszająca się estetyka miasta <p>BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE</p> <ul style="list-style-type: none"> Dwie jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych włączonych do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego, Sieć 6 jednostek OSP na terenie gminy, Jednostka Ratowniczo - Gaśnicza Państwowej Straży Pożarnej w mieście Nowogard, Komisariat Policji w mieście Nowogard, Liczne jednostki firm ochroniarskich. 	<p>TURYSTYKA, SPORT</p> <ul style="list-style-type: none"> Słaba infrastruktura turystyczna (brak ścieżki rowerowej wokół jeziora, nieliczne gospodarstwa agroturystyczne brak produktu turystycznego zbyt mała ilość atrakcji turystycznych mała aktywność turystyki wiejskiej brak MOSiR, który nadzorował by działalność sportową klubów i stowarzyszeń, małe możliwości uprawiania sportów zimowych, brak zintegrowanych działań pomiędzy klubami i stowarzyszeniami sportowymi <p>BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE</p> <ul style="list-style-type: none"> brak systemu monitorowania miasta, występujące przypadki wandalizmu i wykroczeń, niska zamożność społeczeństwa, ujawnianie się zjawisk związanych z alkoholizmem, mała obsada kadrowo sprzętowa Policji, starzejący się park samochodowy Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>ŚRODOWISKO NATURALNE, ROLNICTWO</p> <ul style="list-style-type: none"> Jeziorno Nowogardzkie i pozostałe akweny Możliwość uzyskania wsparcia finansowego i technicznego dla inwestycji z Sektorowych Programów Operacyjnych Wszelkie dopłaty do upraw rolnych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa <p>KAPITAŁ LUDZKI</p> <ul style="list-style-type: none"> zaangażowanie i duży potencjał organizacji 	<p>ŚRODOWISKO NATURALNE, ROLNICTWO</p> <ul style="list-style-type: none"> zmniejszający się areal gruntów rolnych brak odpowiednich instrumentów polityki rolnej pozwalających na zwiększenie opłacalności mniejszych gospodarstw rolnych niedobór środków finansowych w gminie z uwagi na zwiększenie ilości zadań własnych zadań zleconych <p>KAPITAŁ LUDZKI</p> <ul style="list-style-type: none"> Wyjazdy młodych ludzi za granicę

<p>pozarządowych w rozwój gminy Nowogard</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskania funduszy na dofinansowanie działalności organizacji pozarządowych • możliwość pozyskania funduszy na przekwalifikowanie zawodowe i szkolenia • nowe miejsca pracy • polityka prospołeczna państwa <p>POMOC SPOŁECZNA</p> <ul style="list-style-type: none"> • wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych • nie zmniejszająca się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych • lokalne i regionalne działania skierowane dla długotrwałych klientów – przekwalifikowania i reorganizacje <p>OCHRONA ZDROWIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskiwania środków z UE • Rozwój specjalistycznych usług zdrowotnych w szpitalu o charakterze ponadpowiatowym • Poprawa sytuacji materialnej społeczeństwa <p>EDUKACJA, KULTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z miastami partnerskimi • Możliwość pozyskiwania środków z UE na organizację imprez i wydarzeń kulturalnych, na doposażenie instytucji kultury • Wzrost uprzedzskolnienia (znowelizowane przepisy dotyczące opłat za usługi przedszkolne) <p>INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obwodnica Nowogardu (możliwość rozwoju gospodarki) • System gospodarowania odpadami • Możliwość pozyskiwania środków z UE • rozwój dużych przedsiębiorstw, • inicjatywa powstania powiatu goleniowsko-nowogardzkiego • możliwość pozyskania nowych terenów od Agencji Nieruchomości Rolnej na cele statutowe gminy • Pomoc państwa (Rodzina na Swoim, Singiel na Swoim) 	<ul style="list-style-type: none"> • Niż demograficzny • brak zaangażowania do pracy bezrobotnych mieszkańców gminy, • trudności w rozliczaniu otrzymanych dotacji • skomplikowana dokumentacja przy aplikowaniu o dofinansowanie na realizację zadań i ich rozliczaniu organizacji pozarządowych <p>POMOC SPOŁECZNA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa • Zwiększająca się liczba wymagających umieszczenia w domu pomocy społecznej • Niski poziom życia osób starych • Wzrost liczby osób samotnych • Wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej • Osłabienie instytucji rodziny w rodzinach długotrwale bezrobotnych <p>OCHRONA ZDROWIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewydolny system funkcjonowania służby zdrowia • Rosnące bezrobocie i pogarszanie sytuacji materialnej społeczeństwa <p>EDUKACJA, KULTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niż demograficzny skutkujący koniecznością likwidacji szkół • atrakcyjna oferta kulturalna w innych miastach (ościennych) • Niż demograficzny skutkujący koniecznością reorganizacji sieci szkolnej oraz obniżeniem wysokości subwencji oświatowej dla gminy • Od roku szkolnego 2015/16 możliwy brak miejsc w przedszkolach dla dzieci 4-letnich, a w następnych latach dla 3-letnich (znowelizowane przepisy obligują gminę od r. sz. 2015/16 do przyjęcia wszystkich chętnych dzieci 4-letnich do przedszkola, a od r.sz. 2017/18 wszystkich 3-letnich) <p>INFRASTRUKTURA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ograniczona zdolność do podejmowania dużych inwestycji w najbliższych latach z uwagi na splot inwestycji z lat 2012-2013 (rozbudowa szpitala) • niewystarczająca ilość mieszkań komunalnych i socjalnych • stopień skomplikowania procedur administracyjnych związanych z wydaniem warunków zabudowy i pozwolenia na budowę
--	--

- niskie stopy procentowe – tańsze kredyty w tym również inwestycyjne i mieszkaniowe – sprzyjająca polityka fiskalna (w krótkim horyzoncie czasowym)
- zwiększona dostępność oraz rosnąca umiejętność pozyskiwania przez gminę środków zewnętrznych z przeznaczeniem na inwestycje w infrastrukturę

GOSPODARKA

- Podstrefa Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej
- Pozyskanie nowych inwestorów poprzez stworzenie systemu preferencyjnych warunków dla przedsiębiorców
- Możliwość pozyskiwania środków z UE

TURYSTYKA, SPORT

- Rozwój turystyki sportowej i „zielonych szkół”
- Możliwość pozyskiwania środków z UE
- czyste jezioro Nowogardzkie
- zwiększony ruch turystyczny
- rozbudowa i unowocześnienie infrastruktury turystycznej w mieście i wokół miasta
- rozwój poziomu i ilości usług turystycznych
- możliwość rozwoju żeglugi turystycznej na jeziorze Nowogardzkim
- współpraca z miastami o podobnym charakterze
- rozwinięcie możliwości uprawiania sportów wodnych na Jeziorze Nowogardzkim,
- budowa euroboiska na stadionie miejskim,
- budowa wielofunkcyjnego boiska na osiedlu Bema,
- wspólne opracowanie kalendarza imprez sportowych z klubami i stowarzyszeniami sportowymi

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

- możliwość pozyskiwania środków finansowych na współfinansowanie projektów związanych z zakupem nowego sprzętu dla jednostek straży pożarnej,
- propagowanie wśród społeczeństwa, a szczególnie wśród dzieci i młodzieży właściwych postaw obywatelskich,
- zmniejszenie bezrobocia i wzrost zamożności społeczeństwa

GOSPODARKA

- Polityka fiskalna państwa
- Rozwój gmin ościennych (np. rozwój parku przemysłowego w Goleniowie)
- rozwój sąsiednich miast: Goleniów, Stargard Szczeciński, Szczecin;
- wysokie koszty zakładania działalności gospodarczej,
- nieodpowiadający rynek pracy dla potrzeb pracodawców
- Wysoki poziom obciążenia podatkowego przedsiębiorców
- wzrost cen,
- rozwój technologiczny,

TURYSTYKA, SPORT

- mniejsza ilość turystów przejezdnych ze względu na obwodnicę miasta
- brak właściwego oznakowania turystycznego
- atrakcje turystyczne w innych miastach szczególnie nadmorskich
- rozwój wydarzeń sportowych w gminach ościennych,
- rozwój sportowych ośrodków szkoleniowych w sąsiednich gminach,
- starzenie się społeczeństwa,
- mała możliwość konkurowania gminnych wydarzeń sportowych z wydarzeniami organizowanymi przez aglomeracje miejskie jak: Szczecin, Koszalin, Stargard Szczeciński

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

- rosnąca w kraju przestępczość, w tym zorganizowana,
- patologie społeczne,
- słabość struktur Państwa wynikająca z kryzysu finansów publicznych,
- pijaństwo wśród kierowców,
- zmniejszające się środki na funkcjonowanie Ochotniczych Straży Pożarnych

IV. Wizja rozwoju Gminy

W toku analizy obecnej sytuacji Gminy, jej potencjału i potrzeb lokalnej społeczności, wyznaczono trzy kluczowe płaszczyzny, będące wizją rozwoju Gminy do roku 2022:

- A. Intensywny rozwój gospodarki przy wykorzystaniu zasobów i atutów specjalnej strefy ekonomicznej, przy dążeniu do możliwie niskiego poziomu bezrobocia

- B. Wysoki poziom opieki zdrowotnej dla mieszkańców

- C. Bezpieczeństwo dla mieszkańców

V. Obszary rozwoju Gminy

Obszary, w ramach których rozwój Gminy Nowogard będzie następował to:

- 1) Środowisko naturalne, rolnictwo, ekologia
- 2) Kapitał ludzki (rynek pracy, organizacje pozarządowe)
- 3) Pomoc społeczna
- 4) Ochrona zdrowia
- 5) Edukacja, kultura
- 6) Infrastruktura
- 7) Gospodarka
- 8) Sport, turystyka, rekreacja
- 9) Bezpieczeństwo publiczne

VI. Cele strategiczne i operacyjne

1. Środowisko naturalne, rolnictwo

Cel strategiczny: Kontynuacja polityki zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i miasta Nowogard poprzez wspieranie rolnictwa, poprawę poziomu życia na wsi oraz działania zmierzające do zachowania walorów naturalnych

Cele operacyjne:

- 1) Różnicowanie działalności w celu zapewnienia alternatywnych źródeł dochodów i rozwój mikroprzedsiębiorstw na wsi (m.in.: szkolenia przekwalifikujące, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy)
- 2) Zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych (m.in.: właściwe oznakowanie, monitoring obszarów chronionych, odtworzenie właściwego systemu melioracji; przeciwdziałanie dewastacji obszarów wartościowych przyrodniczo)
- 3) Aktywizacja społeczności wiejskich i poprawa infrastruktury społecznej (m.in.: tworzenie miejsc integracji społecznej na wsiach; budowa/rozbudowa świetlic, placów zabaw, bibliotek itp.)
- 4) Poprawa efektywności i dochodowości gospodarstw rolnych poprzez ich modernizację i zmianę struktur rolnych
- 5) Wzmacnianie rozwoju społeczeństwa informacyjnego (m.in.: edukowanie, rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej)
- 6) Wspieranie produkcji rolnej na potrzeby rynku lokalnego poprzez wspieranie wyrobu produktów tradycyjnych i regionalnych

2. Kapitał ludzki (rynek pracy, organizacje pozarządowe)

Cel strategiczny: Rozwój kapitału społecznego poprzez poprawę kwalifikacji i umiejętności mieszkańców gminy, rozwój przedsiębiorczości oraz aktywizację bezrobotnych

Cele operacyjne:

- 1) Dostosowanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb pracodawców na terenie Gminy Nowogard poprzez prowadzenie konsultacji, wymiany informacji między przedsiębiorcami, szkołami i innymi podmiotami działającymi w obszarze edukacji
- 2) Monitorowanie lokalnego rynku pracy i współpraca z urzędem pracy w celu optymalizacji podaży pracy
- 3) Współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu poprawy warunków życia osób bezrobotnych

- 4) Aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców; wzmocnienie działalności organizacji pozarządowych

3. Pomoc społeczna

Cel strategiczny: ograniczanie skutków ubóstwa mieszkańców

Cele operacyjne:

- 1) Zwiększenie dostępności osób potrzebujących do lokali socjalnych poprzez zwiększenie zasobów mieszkaniowych Gminy
- 2) Zapewnienie osobom bezdomnym zintegrowanego wsparcia
- 3) Współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu poprawy warunków życia mieszkańców w trudnej sytuacji życiowej i materialnej
- 4) Zapewnienie specjalistycznego wsparcia na rzecz rodzin z problemami (m.in.: dostęp do doradcy zawodowego, prawnika, psychologa)

4. Ochrona zdrowia

Cel strategiczny: Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu do świadczeń medycznych.

Cele operacyjne:

- 1) Zapewnienie wysokiego poziomu opieki zdrowotnej dla mieszkańców poprzez m.in.: wykorzystanie infrastruktury i wyposażenia SPSR w Nowogardzie, budowę lądowiska dla helikopterów przy Szpitalu, zwiększenie różnorodności świadczeń medycznych w Gminie.
- 2) Współpraca z jednostkami świadczącymi usługi medyczne z sektora prywatnego.
- 3) Współpraca i wspieranie organizacji pozarządowych w dziedzinie ochrony zdrowia.

5. Edukacja, kultura

Cel strategiczny: Wzrost poziomu życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu do świadczeń edukacyjno-kulturalnych oraz poprawę infrastruktury edukacyjno-kulturalnej.

Cele operacyjne:

- 1) Zapewnienie wysokiego poziomu nauczania poprzez m.in.: doskonalenie kadry pedagogicznej, zapewnienie zróżnicowanej oferty edukacyjnej
- 2) Zwiększenie atrakcyjności i ilości ofert / propozycji kulturalnych dla mieszkańców Gminy
- 3) Dostosowanie infrastruktury edukacyjnej i kulturalnej do warunków wynikających z rozwoju umiejętności, kwalifikacji i indywidualnych oczekiwań mieszkańców
- 4) Włączenie do działań edukacyjno-kulturalnych organizacji pozarządowych

6. Infrastruktura (komunikacja, energetyka, internet, gospodarka wodno-ściekowa, odpady, kanalizacja)

Cel strategiczny: Stworzenie infrastruktury technicznej poprawiającej poziom życia mieszkańców Gminy Nowogard oraz pozwalającej pozyskiwać inwestorów zewnętrznych.

Cele operacyjne:

- 1) Zapewnienie niezbędnej infrastruktury transportowej oraz dostępu do mediów na terenach KS SSE pod inwestycje
- 2) Budowa sieci kanalizacji na obszarach wiejskich.
- 3) Modernizacja systemu kanalizacyjnego w mieście Nowogard
- 4) Wspieranie budownictwa mieszkaniowego, poprzez m.in.: tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego, zabezpieczenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe
- 5) Wspieranie organizacji pozarządowych, działających w sferze gospodarki.
- 6) Tworzenie dodatkowych miejsc parkingowych na terenie miasta.
- 7) Poprawa stanu istniejących dróg w Gminie poprzez remonty i modernizacje
- 8) Ponadregionalna promocja inwestycyjna Gminy, poprzez m.in.: udział w targach, wystawach krajowych i międzynarodowych; współpracę z miastami partnerskimi

7. Gospodarka

Cel strategiczny: optymalne wykorzystanie potencjału nowoutworzonej strefy ekonomicznej

Cele operacyjne:

- 1) Rozwój przedsiębiorczości poprzez realizację zadań gminnych na zasadzie partnerstwa publiczno-privatnego.
- 2) Intensywna współpraca z inwestorami na terenie Gminy Nowogard (wspieranie napływu nowych inwestycji poprzez stworzenie systemu obsługi inwestora)
- 3) Poszukiwanie nowych inwestorów w ramach współpracy z miastami partnerskimi
- 4) Rozwój sektora odnawialnych źródeł energii, poprzez budowę ferm wiatrowych i fotowoltaicznych na terenie Gminy Nowogard

8. Sport, turystyka, rekreacja

Cel strategiczny: Rozwój i promocja sportu i turystyki poprzez inwestycje w infrastrukturę z wykorzystaniem naturalnych walorów Gminy oraz rozwój zasobów ludzkich działających w sferze sportu i turystyki.

Cele operacyjne:

- 1) Wzmocnieniu atrakcyjności turystycznej Gminy poprzez m.in.: rozbudowę sieci szlaków turystycznych pieszych i rowerowych (m.in. trasa wokół jeziora), realizację cyklicznych imprez sportowych, opracowanie i wdrożenie kompleksowego produktu turystycznego Gminy
- 2) Pozyskanie zewnętrznych środków na inwestycje w infrastrukturę sportowo-turystyczną.
- 3) Wspieranie działań organizacji pozarządowych działających w sferze sportu i turystyki.
- 4) Stworzenie systemu informacji i promocji turystycznej Gminy.

VII. Źródła finansowania

Działania podejmowane w celu realizacji celów strategicznych i operacyjnych zawartych w niniejszej strategii mogą być finansowane z następujących źródeł:

1. Środki własne Gminy i innych podmiotów realizujących strategię
2. Środki zewnętrzne – produkty bankowe, leasingowe i pochodne
3. Środki z programów pomocowych Unii Europejskiej
4. środki krajowe, w tym środki z budżetu centralnego, wojewódzkie, powiatowe, inne
5. środki pochodzące z partnerstw publiczno-prywatnych
6. środki pozyskiwane przez organizacje pozarządowe ze źródeł krajowych i zagranicznych
7. inne możliwe do pozyskania

VIII. System koordynowania i monitorowania realizacji strategii

- ✓ Wydziały właściwe merytorycznie odpowiedzialne są za koordynowanie realizacji działań w poszczególnych obszarach rozwoju Gminy
- ✓ Opracowanie rocznych sprawozdań z realizacji strategii
- ✓ Aktualizacja zapisów strategii: wydziały identyfikują potrzebę, proponują zmiany w przypadku zaistnienia takiej konieczności; propozycje kierowane są do Burmistrza, który zgłasza je w formie projektu uchwały Radzie Miejskiej

IX. Podsumowanie

Prezentowana „Strategia rozwoju Gminy Nowogard na lata 2015 – 2022” stanowi efekt zespołowej pracy partnerów społecznych miasta i gminy Nowogard. Należy podkreślić, że Strategia ma przede wszystkim wskazać na kierunki działania zapewniające rozwój lokalny gminy. Nie jest więc planem realizacji określonych inwestycji. Taką rolę pełnią dokumenty niższej rangi.

Z pewnością Strategia nie wyczerpuje wszystkich działań, które można jeszcze uwzględnić w dokumencie. Wybrano te najpilniejsze i najważniejsze. Kryterium wyboru stanowiły praktyczne możliwości realizacji działań. Ważnym uzgodnieniem, którego dokonano w trakcie prac nad strategią było określenie zasad współpracy przy ewaluacji i monitorowaniu Strategii. Pozwala to w przyszłości mieć nadzieję na rozwinięcie szerokiej gamy działań aktywizujących środowisko lokalne oraz na wypracowanie zasad współdziałania poprawiającego jakość życia w gminie.

X. Spis tabel

Tabela 1. Wielkość gospodarstw rolnych w użytkowaniu osób fizycznych w latach 2011-13 (ha przel.).....	9
Tabela 2. Wielkość gospodarstw rolnych w użytkowaniu osób prawnych w latach 2011-13 (w ha przel.).....	12
Tabela 3. Liczba bezrobotnych w porównaniu z ludnością w wieku produkcyjnym w Gminie Nowogard.....	13
Tabela 4. Bezrobotni w Gminie Nowogard.....	14
Tabela 5. Bezrobotni w gminie Nowogard w podziale na czas pozostawianie bez pracy i wiek.....	15
Tabela 6. Bezrobotni w gminie Nowogard w podziale na wykształcenie.....	16
Tabela 7. Liczba organizacji pozarządowych w gminie Nowogard.....	17
Tabela 8. Środki finansowe przekazane przez gminę Nowogard dla organizacji pozarządowych w ramach Otwartych Konkursów Ofert na wspieranie zadań w latach 2010 – 2012.....	17
Tabela 9. Powody przyznania pomocy za lata 2010, 2011 ,2012	19
Tabela 10. Zestawienie przedszkoli w Gminie Nowogard.....	23
Tabela 11. Zestawienie szkół podstawowych w Gminie Nowogard.....	24
Tabela 12. Podmioty gospodarki wpisane do REGON na przestrzeni lat 2010-2012.....	37
Tabela 13. Podmioty gospodarki gminy Nowogard w poszczególnych branżach w latach 2010-2012	38
Tabela 14. Zestawienie wyjazdów jednostek OSP w 2011 r./ 2012 r.	47

XI. Spis wykresów

Wykres 1. Udział gospodarstw rolnych w posiadaniu osób fizycznych w ich łącznej powierzchni (ha przel.).....	10
Wykres 2. Struktura własności gruntów rolnych w posiadaniu osób fizycznych w Gminie Nowogard w 2013r. Źródło: Opracowanie własne	11
Wykres 3. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Nowogard w latach 2010-2012	14
Wykres 4. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej latach 2010-2012.....	20
Wykres 5. Przedsiębiorstwa w poszczególnych branżach na przestrzeni lat 2010- 2012	40